

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Šárka Bohuslavová

Práva a povinnosti akcionářů

Diplomová práce

Olomouc 2011

Prohlášení o původnosti

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Práva a povinnosti akcionářů vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Litvli dne 15.3.2011

Šárka Bohuslavová

Poděkování

Tímto děkuji Ing. Mgr. Lence Doubravové za osobní přístup, podporu a svědomité a odborné vedení při tvorbě této diplomové práce.

Já, níže podepsaná, Šárka Bohuslavová, autorka diplomové práce na téma „Práva a povinnosti akcionářů“, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu ustanovení § 4 písm. e) zákona 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, správci: Univerzita Palackého v Olomouci, Křižkovského 8, Olomouc, PSČ 77200, Česká republika;

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů a dále k zpřístupnění jména a příjmení v katalozích a informačních systémech Univerzity Palackého, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni podání tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého, která se nazývá Informační centrum Univerzity Palackého.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

V Litovli dne 15.3.2011

Šárka Bohuslavová

Obsah

1. Úvod	8
2. Akciová společnost.....	10
2.1. Charakteristika akciové společnosti.....	10
2.1.1. Založení, vznik a zánik společnosti	10
2.1.2. Organizace AS	12
3. Akcionář jako společník v obchodní společnosti.....	14
3.1. Vztah společnosti a akcionářů	14
3.2. Podíl společníka	16
4. Základní práva akcionářů	17
5. Majetková práva	18
5.1. Právo na výplatu dividendy	18
5.1.1. Oznámení a způsob výplaty	19
5.1.2. Splatnost dividendy	20
5.1.3. Právo na podíl na zisku jako samostatně převoditelné právo.....	20
5.2. Právo na podíl na likvidačním zůstatku	21
5.2.1. Nárok na výplatu	21
5.2.2. Samostatná převoditelnost.....	22
5.3. Právo podílet se na zvýšení ZK z vlastních zdrojů společnosti.....	22
5.3.1. Navýšení jmenovité hodnoty stávajících akcií	22
6. Nemajetková práva	24
6.1. Právo účasti na VH.....	24
6.1.1. Zastupování.....	25
6.2. Právo hlasování na VH.....	26
6.2.1. Prioritní akcie	27
6.2.2. Nemožnost výkonu hlasovacího práva.....	27
6.3. Právo domáhat se vyslovení neplatnosti VH	28
6.3.1. Uplatnění práva	29
7. Doplnková práva.....	30
7.1. Právo domáhat se odkoupení akcií společností.....	30
7.1.1. Odepření souhlasu k převodu akcií	30
7.1.2. Zrušení kótace akcií	31
7.2. Povinná nabídka převzetí.....	32
8. Práva akciové minority.....	35
8.1. Právo požadovat svolání mimořádného zasedání VH	36
8.2. Právo požadovat doplnění programu zasedání VH.....	37
8.3. Právo požadovat přezkum působnosti představenstva	38
8.4. Právo ochrany majetkových práv společnosti vůči členům představenstva.....	39
8.5. Právo ochrany majetkových práv společnosti vůči nedbalým akcionářům	39
8.6. Právo přezkumu zprávy o vztazích mezi propojenými osobami.....	40

8.7.	Právo navrhnout výměnu likvidátora	40
8.8.	Právo při vnitrostátní fúzi sloučením společnosti	41
9.	<i>Samostatně převoditelná práva</i>	45
9.1.	Přednostní právo na upisování akcií a vyměnitelných a prioritních dluhopisů	46
9.1.1.	Právo na upisování vyměnitelných a prioritních dluhopisů	46
9.1.2.	Přednostní právo na upisování akcií	47
9.2.	Vzdání se práva	48
10.	<i>Základní povinnosti akcionářů</i>	49
10.1.	Povinnost splatit včas emisní kurs akcií	49
10.1.1.	Peněžité či nepeněžité vklady	50
10.1.2.	Splnění povinnosti	51
10.1.3.	Porušení povinnosti	51
10.2.	Oznamovací povinnost	52
10.3.	Povinnost učinit nabídku na odkoupení akcií	54
10.3.1.	Akcionář	54
10.3.2.	Odkup akcií	54
10.3.3.	Vynutitelnost povinnosti	55
10.3.4.	Odpadnutí povinnosti	55
11.	<i>Komparace s Evropskou společností</i>	56
11.1.	Obecná definice	56
11.2.	Způsoby, se kterými zákon spojuje založení SE	57
11.2.1.	Fúze dvou či více AS či ES	57
11.2.2.	Založení holdingové společnosti	57
11.2.3.	Založením dceřinné společnosti s formou SE	57
11.2.4.	Přeměna AS na ES	57
11.3.	Organizační struktura	58
11.4.	Akcionáři a jejich práva v SE	58
11.4.1.	Majetková práva	58
11.4.2.	Nemajetková práva	59
11.4.3.	Práva vyjmenovaná v ZPOSD	59
11.4.4.	Práva upravená v Nařízení	60
11.5.	Akcionáři SE a jejich povinnosti	61
11.5.1.	Povinnost vrátit dosavadní listinné akcie	61
11.5.2.	Povinnost splatit emisní kurz akcie	61
12.	<i>Významná soudní rozhodnutí a návrhy de lege merenda</i>	62
12.1.	Soudní rozhodnutí	62
12.2.	Návrhy de lege ferenda	63
13.	<i>Závěr – zhodnocení získaných informací</i>	66

Seznam používaných zkratk

AS	- Akciová společnost
ČNB	- Česká národní banka
ČR	- Česká republika
EU	- Evropská unie
Nařízení	- Nařízení Rady č. 2157/2001/ES o statutu evropské společnosti
NS	- Nejvyšší soud
ObchZ	- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZ	- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
SE	- Evropská společnost
VH	- Valná hromada
Vyhláška	- Vyhláška č. 234/2009 Sb., o ochraně proti zneužívání trhu a transparenci
ZK	- Základní kapitál
ZNP	- Zákon č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí, ve znění pozdějších předpisů
ZPKT	- Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů
ZPOS	- Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů
ZSE	- Zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, ve znění pozdějších předpisů

1. Úvod

Jak již samotný název této diplomové práce vypovídá, budu se zabývat právy a povinnostmi společníků akciové společnosti. Tato problematika je nesourodá, značně rozčleněná a dalo by se říci, že mnohdy i nepřehledná, neboť se jedná o právní úpravu rozsáhlou a podrobnou, jednotlivá práva a povinnosti se nenachází v jediném právním předpise a je nutné je vyhledávat v celé oblasti obchodního práva.

Cílem této práce není uvést komplexně všechna práva a povinnosti akcionářů, která v našem právním řádě akcionář má, ale uvést jen ta, která jsou pro něj z mého pohledu důležitá, a vytyčit základní problémy, které v souvislosti s těmito právy a povinnostmi vyvstávají. Dále bude mou snahou zjistit důvody, proč neexistuje právní úprava, jež by obsahovala práva a povinnosti v ucelené formě.

Celou práci bude doplňovat judikatura týkající se dané problematiky, jež usnadňuje její pochopení. Jako další cíl této práce jsem si vytkla zjistit, zda judikaturu z této právní oblasti lze použít k výkladu jednotlivých právních pojmů a nepřesností zákona, nebo zda dochází k rozporům mezi jednotlivými judikáty a tím i k nejistotě mezi odbornou veřejností. Dále budu také zkoumat, do jaké míry musí judikatura vykládat pojmy obsažené v zákonech a do jaké míry používá jejich jednotlivá ustanovení k pouhé aplikaci na daný problém.

Se vstupem České republiky (dále jen „ČR“) do Evropské unie (dále jen „EU“) dne 1.5.2004 došlo v našem právním řádu k platnosti nových právních předpisů. S tím souvisí i zavedení nových právních pojmů a nových institutů, které dosud náš právní řád neznal. Kromě jiného se objevila možnost založení Evropské (akciové) společnosti, která se svým postavením blíží akciové společnosti, jež známe z českého právního řádu. Proto se v této práci budu také zabývat komparací těchto dvou společností navzájem a samozřejmě i právy a povinnostmi společníků těchto společností. Cílem bude samozřejmě zjistit, zda se práva a povinnosti akcionářů akciové společnosti liší od práv a povinností akcionářů v evropské společnosti a zhodnotit, jaká je jejich právní úprava.

Ke splnění cílů je třeba podrobit zkoumání obchodní zákoník a další zákony související s touto problematikou, stejně tak jako i právní předpisy EU, zejména nařízení a směrnice. Všechny cíle by měly být splněny na základě poznatků zjištěných dle předchozího zkoumání, které bude provedeno za použití různých metod (např. metodou komparace).

Celá tato práce je situovaná na český právní řád a časově orientovaná na současnou právní úpravu, tudíž jsou používány pouze zdroje, které aktuální právní úpravu reflektují, popř. zdroje, na které neměly změny v právní úpravě vliv. Práce je členěna na několik částí, jádro

tvoří kapitoly zabývající se jednotlivými právy a povinnostmi. Tyto kapitoly jsou pro lepší přehlednost dále členěny na podkapitoly, kdy každá je věnovaná vybranému právu či povinnosti.

Závěrem pak budu hodnotit zjištěné poznatky.

2. Akciová společnost

2.1. Charakteristika akciové společnosti

Na začátku je vhodné si pojmově vymezit akciovou společnost. Akciová společnost (dále jen „AS“) je společností obchodní (viz. ustanovení § 154 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů [dále jen „ObchZ“]), jejíž základní kapitál (dále jen „ZK“) je rozvržen na určitý počet akcií o určité jmenovité hodnotě.¹

AS je ryze kapitálovou společností, která není závislá na existenci či neexistenci konkrétního akcionáře. Ve všech kapitálových společnostech je tvořen ZK povinně.² Ze zákona (ustanovení § 162 ObchZ) je předepsána jeho minimální výše, která je buď 2.000.000 Kč anebo 20.000.000 Kč dle způsobu založení společnosti. Na ZK se podílí všichni akcionáři dané AS a tento podíl je vyjádřen v podobě akcie, kterou akcionář obdrží po splacení celého emisního kurzu.³ Zanikne-li účast akcionáře na společnosti, neznamená to tedy automaticky její zrušení.

AS má s ostatními obchodními společnostmi určité znaky společné. Prvním je skutečnost, že se vždy bude jednat o právnickou osobu, která jedná sama za sebe, nikoli za společníky, kteří ji tvoří. Druhým společným znakem je samotná existence důvodu, pro který je společnost zakládána. Každá společnost je svými zakladateli zakládána za určitým účelem, ať již materiálním nebo ideálním⁴. Všichni zakladatelé jsou s tímto účelem srozuměni již na začátku a osoby, které se stávají akcionáři v již založené AS, tento účel akceptují.⁵

2.1.1. Založení, vznik a zánik společnosti⁶

AS vzniká na základě principu legality⁷, tj. samotný vznik je rozložen do dvou fází – založení a vznik. K samotnému vzniku společnosti je pak nutné splnění zákonem daných podmínek.⁸

¹ ZK lze vymezit jako souhrn všech vkladů jednotlivých akcionářů (peněžních i nepeněžních), akcie jsou podle ObchZ označeny za cenné papíry, jejichž manipulaci upravuje zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů. Jmenovitou hodnotou je pak částka uvedená na akci, má-li akcie listinnou podobu, nebo uvedená v evidenci centrálního depozitáře, má-li podobu zaknihovanou.

² Důvod povinného ZK lze spatřovat jednak v možnosti aktivní obchodní činnosti ihned po založení a také ve schopnosti dostatečného zajištění v případě odpovědnosti AS.

³ O emisním kurzu bude blíže pojednáno v kapitole 10.1.

⁴ Ideální účel je možný pouze u kapitálových společností.

⁵ POKORNÁ, J. In POKORNÁ, J., ČÁP, Z., KOVAŘÍK, Z.: *Obchodní zákoník: Komentář – 1. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 262 – 264 (§ 56 ObchZ).

⁶ ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 214 a násl.

⁷ V obchodním právu je používáno i principu koncesního v rámci z. č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů.

⁸ Podmínkou je v našem právním řádu registrace společnosti v obchodním rejstříku.

Společnost může založit jak jeden, tak i více zakladatelů. Jedním zakladatelem smí být založena, jde-li o osobu právnickou. V případě více zakladatelů neplatí žádná omezení. Dokonce zde není, na rozdíl od společnosti s ručením omezeným, ani žádné omezení v maximálním počtu osob⁹, jež mohou být akcionáři jedné společnosti.

Při zakládání je třeba zakladatelské listiny či zakladatelské smlouvy v závislosti na počtu zakladatelů. Jejich povinné náležitosti jsou obsaženy v ustanovení § 163 ObchZ. Samotný vznik je odlišný dle toho, zda jde o založení společnosti s veřejnou nabídkou akcií nebo bez veřejné nabídky, od níž se pak odvíjí povinná výše ZK. U prvního je založení společnosti datováno k okamžiku usnesení se ustavující valné hromady o všech nutných bodech, jestliže došlo k upsání potřebného počtu akcií, u druhého případu nastává založení společnosti již samotným rozhodnutím zakladatelů o založení společnosti, schválením stanov a zvolením prvních orgánů společnosti. Je-li společnost založena, nastává druhá fáze, kterou je její vznik.

Vznik společnosti souvisí s jejím zápisem do obchodního rejstříku, jenž je prováděn na předepsaném formuláři. Společnost vzniká dnem zápisu, popř. dnem pozdějším, jenž je uveden ve formuláři.¹⁰

Stejně jako u zrodu společnosti je i u jejího zániku nutno dvou fází. První je její zrušení a druhou samotný zánik. Zrušení společnosti lze učinit dvojím způsobem (zrušení s právním nástupcem nebo bez právního nástupce). Rozlišujeme i zrušení společnosti dobrovolné, dohodnou-li se na tom akcionáři na valné hromadě, aniž by to bylo nutné, či nucené, má-li společnost finanční potíže a je to nutné pro uspokojení věřitelů. Důležitou se stává osoba likvidátora, která má samotnou likvidaci, jakož i soupis majetku atd., na starosti a která jedná po dobu likvidace jménem společnosti, ale pouze za účelem likvidace společnosti.

Došlo-li ke zdárnému zrušení společnosti a byly-li vypořádány všechny majetkové vztahy, může se přistoupit k druhé fázi, kterou je samotný zánik AS.

Zánik společnosti nastává jejím výmazem z obchodního rejstříku. Návrh podávaný opět na předepsaném formuláři je podepsán likvidátorem¹¹ společnosti a to do 30 dnů od ukončení likvidace.

⁹ Porovnání s ustanovením § 105 odst. 3 ObchZ.

¹⁰ Formulář je předepsán vyhláškou ministerstva spravedlnosti, za společnost ho podávají členové představenstva.

¹¹ Jelikož v době likvidace zastává pozici představenstva.

2.1.2. Organizace AS¹²

Jako každá společnost má i AS své orgány. Těmi jsou valná hromada, představenstvo a dozorčí rada jako orgány obligatorní.¹³ Kromě nich může akciová společnost prostřednictvím svých stanov vytvořit i orgány fakultativní. Tím dochází k modifikaci základní organizační struktury v AS. Může k ní dojít nejen na základě stanov, ale počítá s ní i sám obchodní zákoník, např. ustanovení likvidátora. Z úpravy jednotlivých orgánů, obsažené v ObchZ, vyplývá, že AS je vytvořena na tzv. dualistickém principu.¹⁴ Tj. existují zde kromě valné hromady ještě další dva orgány, které jsou na sobě nezávislé, jeden vykonávající vedení společnosti a druhý kontrolu.¹⁵

Nejvyšším orgánem je valná hromada (dále jen „VH“), jež je složena z akcionářů společnosti. Tento orgán nevzniká zvláštním způsobem, nýbrž přímo vznikem společnosti, tj. zápisem do obchodního rejstříku. Jestliže akcie dané společnosti jsou v rukách více akcionářů, je VH orgánem kolektivním. VH se dle obchodního zákoníku musí konat alespoň jednou za rok a to do 6 měsíců od uzavření řádné účetní závěrky, která je posledním dokumentem vystaveným v daném účetním období, aby se tato mohla schválit. Představenstvo svolává VH v dostatečném časovém předstihu a takovým způsobem, který je pro svolání určen v ObchZ a ve stanovách společnosti. Řídí ji předseda, jehož VH volí ze svého středu, do doby zvolení jeho funkci zastává buď člen představenstva nebo osoba, která VH svolala, jestliže ji nesvolalo představenstvo. Aby byla VH schopna se usnášet, je třeba přítomnosti akcionářů majících akcie, jejichž jmenovitá hodnota přesahuje 30% ZK společnosti, ledaže by stanovy vyžadovaly vyšší účast. Obvykle se rozhoduje většinou hlasů přítomných akcionářů, ale v určitých případech je stanovena obchodním zákoníkem většina jiná.

O konání VH se vyhotoví zápis, o který pak může požádat každý akcionář. Vyhotovení má na starosti představenstvo společnosti.

Představenstvo je výkonným, statutárním orgánem společnosti. Je složeno alespoň z 3 členů, kteří musí splňovat zákonem stanovené požadavky, aby mohli být členy představenstva. Členy představenstva volí a odvolává VH, jejich funkční období je stanoveno na 5 let. Představenstvo řídí činnost společnosti a jedná jejím jménem, řídí se pokyny, které mu dává VH. Rozhoduje většinou hlasů svých členů, kterou udávají stanovy, jinak většinou

¹² ELIÁŠ, K. In ELIÁŠ, K., POKORNÁ, J., DVOŘÁK, T.: *Kurs obchodního práva. Obchodní společnosti a družstva*. 6. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 298 – 334.

¹³ Ačkoli jde o orgány obligatorní, je v případě představenstva a dozorčí rady ponecháno v mezích zákona na akcionářích, kolik bude mít daný orgán členů, popř. i další otázky týkající se výkonu funkce. Toto určují ve stanovách společnosti (ustanovení § 173 ObchZ).

¹⁴ Opakem je systém monistický, který lze spatřit u Evropské společnosti.

¹⁵ POKORNÁ, J. In POKORNÁ, J., KOVARÍK, Z., ČÁP, Z. a kol.: *Obchodní zákoník...*, s. 1071.

hlasů všech členů. ObchZ nám v ustanovení § 196 určuje činnosti, které člen představenstva nesmí v době výkonu funkce konat.¹⁶ Je možné, aby tento výčet byl rozšířen stanovami nebo usnesením VH, ale nemůže být zúžen. Takovéto omezení musí platit pro všechny členy představenstva stejně, není možné, aby jeden člen nesměl vykonávat více činností než jiný člen představenstva. Dále je možné, aby zákaz konkurence byl stanoven i po určitou dobu po ukončení funkce člena představenstva.

Každý člen představenstva vykonává svou funkci na základě mandátní smlouvy, upravené v ObchZ v části třetí, nebo podle smlouvy o výkonu funkce. Ve funkci musí jednat s péčí řádného hospodáře a za její výkon mu náleží odměna. Ta se skládá z nárokové a nenárokové složky. Výkon funkce je úplatný.¹⁷ Jestliže není mezi představenstvem a společností dohodnuto něco jiného, mají členové nárok na obvyklou odměnu.¹⁸ Kromě této odměny je možné, aby VH schválila členům představenstva i podíl na zisku, jakožto nenárokovou složku odměny, která se dle ustanovení § 178 odst. 3 ObchZ označuje jako tantiéma.

Posledním obligatorním orgánem, který musí AS vytvořit, je dozorčí rada. Ta je orgánem kontrolním a na představenstvu nezávislým. Tvoří ji alespoň 3 členové, v případě většího počtu musí být tento vždy dělitelný číslem 3. Pro členy dozorčí rady platí stejné požadavky jako pro členy představenstva. Samotný vznik funkce je stejný jako u představenstva, tj. členové jsou voleni valnou hromadou. První funkční období trvá pouze 1 rok od vzniku společnosti, dále je to pak nejdéle 5 let.¹⁹

Členové dozorčí rady jsou odměňováni stejným způsobem jako členové představenstva, stejně jako u nich je i u členů dozorčí rady stanoven zákaz konkurence.²⁰

Hlavním úkolem dozorčí rady je dohlížet na výkon působnosti představenstva. Tzn., že nahlíží do všech dokladů a záznamů, přezkoumávají účetní závěrky a zkoumají i návrh na rozdělení zisku. V určitých situacích mají právo svolat VH, popř. podat žalobu k soudu. Tudíž lze dozorčí radu označit za orgán sloužící k ochraně zájmů společnosti, ale i jejích akcionářů.

¹⁶ Na toto ustanovení nás směřuje ustanovení § 65 ObchZ v obecných ustanoveních o obchodních společnostech.

¹⁷ Člen představenstva se však může dohodnout se společností o bezúplatném výkonu funkce.

¹⁸ Je vhodné pro předejití problému při určování odměny stanovit její výši ve smlouvě, vnitřním předpisem či usnesením VH.

¹⁹ Právní úprava dozorčí rady je obsažena především v ustanoveních § 197 a násl. ObchZ, ale zmínku najdeme i v jiných ustanoveních tohoto zákona (např. ustanovení § 200 odst. 3 ObchZ odkazuje na ustanovení týkající představenstva).

²⁰ Ustanovení § 196 ObchZ.

3. Akcionář jako společník v obchodní společnosti

V každé společnosti můžeme najít osobní prvek bez ohledu na to, zda je společnost na tomto prvku přímo závislá či nikoli.²¹

Tímto osobním prvkem jsou obecně společníci. Nazýváme je různými jmény dle toho, v jaké společnosti se nachází. V AS jsou její společníci označováni jako akcionáři. Akcionářem je osoba, která má se společností vztah, jenž je založen na vkladu určitých prostředků do jejího ZK. Upsáním se k vložení těchto prostředků se osoba stává společníkem.

Akcionářem může být jak osoba fyzická, tak i osoba právnická, může se jím stát kdokoli, kdo se upíše při emisi akcií ke splacení nebo kdo odkoupí akcie od jiného akcionáře. ObchZ umožňuje, aby společnost měla jen jediného akcionáře, pak ale platí omezení při zakládání.²² V případě trvání společnosti však existence jediného akcionáře – fyzické osoby – není důvodem pro zrušení společnosti.²³

Je-li akcionářem jediná osoba, platí pro ni zvláštní pravidla nejen pro samotné zakládání, ale i pro chod celé společnosti. Jako jediný společník rozhoduje o tom, co v jiné společnosti činí VH. Sám vybírá členy představenstva, může být i jejím členem. Sám vybírá členy dozorčí rady, jestliže se na tom nepodílí i zaměstnanci společnosti. Platí pro něj zvláštní pravidla i při sepisování smluv za společnost, např. jako člen představenstva, se sebou samým, tj. nikoli jako společník této společnosti, ale jako podnikatel.²⁴

Bez ohledu na počet společníků v AS je důležité vymezit si vztah akcionáře ke společnosti i k ostatním společníkům, je-li jich více.

3.1. Vztah společnosti a akcionářů²⁵

Akcionáři se stávají společníky upsáním se k zaplacení emisního kursu akcií. Tímto okamžikem také vzniká jejich vztah ke společnosti. Akcionáři mohou společnost řídit a to prostřednictvím VH, na niž se usnáší, a dále také zvolením představenstva a dozorčí rady. Samotní akcionáři také schvalují stanovy, dle nichž je upraveno jednání společnosti. Ačkoliv tedy společnost vstupuje s každým akcionářem do vztahu mezi ním a společností zvlášť, musí

²¹ Přímo závislími jsou na osobním prvku společnosti osobní. Právo kapitálových společností nepřikládá osobnímu prvku takovou váhu.

²² Viz. kapitola 2.1.1.

²³ POKORNÁ, J. In POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol.: *Obchodní zákoník...*, s.682 – 685.

²⁴ DVOŘÁK, Tomáš: *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, str. 441.

²⁵ PIHERA, Vlastimil: K obecným limitům akcionářských práv [online]. IPrávník, 9.4.2008 [cit.12.1.2011]. Dostupné na

[http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obchodni-](http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obchodni-pravo/ap_33/pd_1/art_5006/rbsearchsource_articles/txtexpresion_zaji%C5%A1t%C4%9Bn%C3%AD/detail.aspx)

[pravo/ap_33/pd_1/art_5006/rbsearchsource_articles/txtexpresion_zaji%C5%A1t%C4%9Bn%C3%AD/detail.aspx](http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obchodni-pravo/ap_33/pd_1/art_5006/rbsearchsource_articles/txtexpresion_zaji%C5%A1t%C4%9Bn%C3%AD/detail.aspx)

akcionáři při rozhodování o společnosti jednat společně. To, že má společnost vztah s každým akcionářem zvlášť, neznamená, že by se ke každému měla chovat jinak. Platí zde zásada rovného zacházení²⁶ se všemi akcionáři. Není to vyjádření absolutní rovnosti, jedná se o rovné zacházení s akcionáři vlastnicími akcie stejné hodnoty a stejného druhu a formy. Tzn., že se zde nevyskytuje rovnost akcionářských práv. AS je vázána v zacházení se společníky jejich podílem na této společnosti.²⁷

Vztah si tedy vytváří společnost s akcionářem, který vkládá do společnosti určitý svůj majetek. Akcionář poté není spoluvlastníkem s danou AS, jelikož tento majetek je, jak judikoval Nejvyšší soud (dále jen „NS“), majetkem cizím ve vztahu k akcionářům této společnosti. Vlastníkem majetku je pouze AS.²⁸

Akcionáře lze nazvat jakýmsi investorem, který dává určitý vklad do společnosti, a očekává, že tato společnost, řízená osobami s odborným vzděláním, mu bude přinášet zisky. Na rozdíl od společníků jiných společností akcionář neručí za závazky společnosti.²⁹ Existují ale specifické případy, kdy k jeho ručení dojde. Tyto případy jsou individuální nebo kolektivní. Za individuální ručení lze považovat ručení akcionáře převádějícího zatímní listy na nabyvatele těchto listů. Převodce je pak povinen ručit za nabyvatele, že tento splatí emisní kurs upsaných akcií (ustanovení § 176 odst. 3 ObchZ). Dalším případem specifického ručení je ručení zakladatele či zakladatelů, kteří ručí za vrácení vkladů osobám, které již splatily emisní kurs akcií či jejich část, ačkoliv společnost nakonec nevznikla. Dále akcionář ručí v okamžiku zrušení společnosti s likvidací věřitelům do výše svého podílu na likvidačním zůstatku, protože věřitelé jsou uspokojováni z likvidačního zůstatku jako první a až poté může dojít k rozdělení likvidačního zůstatku mezi akcionáře.³⁰

Důsledkem nabytí akcionářského podílu ve společnosti dochází i k vytvoření vztahu akcionáře k ostatním společníkům. Nevytváří ho ale účelově, jak je tomu např. u sdružení, jejich vztah by se dal popsat jako výkon vlastnických práv každého z nich. Nedochozí mezi nimi ke smluvnímu kontraktu, s určitými výjimkami akcionáři nezáleží na identitě ostatních společníků AS.³¹

²⁶ Např. při výplatě dividend nebo výplatě podílu na likvidačním zůstatku.

²⁷ POKORNÁ, J. In POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol.: *Obchodní ...*, s. 695.

²⁸ Usnesení NS ze dne 7.10.2004, sp. zn. 5 Tdo 1026/2004.

²⁹ Tíha odpovědnosti leží na bedrech AS, za určitých situací může dojít k odpovědnosti představenstva (ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ).

³⁰ DVOŘÁK, Tomáš: *Akciová společnost...*, str. 219.

³¹ Touto výjimkou je např. získání postavení ovládající osoby a s tím související nabídka na odkup akcií ostatních akcionářů.

3.2. Podíl společníka³²

Podíl je důležitým pojmem uplatňujícím se ve vztahu společníka vůči společnosti. Vyjadřuje nám samotnou účast akcionáře ve společnosti, z níž mu plynou práva a povinnosti. V AS má společník tolik podílů, kolik vlastní cenných papírů. Zároveň jde o jedinou obchodní společnost, ve které podíly akcionářů smí být představovány cennými papíry. Zde se projevuje prolomení zásad uplatňovaných v obchodních společnostech, neboť u ostatních společností platí, že společník smí mít jen jeden podíl na celé společnosti (při zvýšení vkladu se mu stávající podíl pouze zvýší), který není spojován s cenným papírem.

Samotná velikost podílu společníka je pak posuzována k čistému obchodnímu majetku AS, který na podíl daného společníka připadá.

Každý podíl má svou kvalitativní i kvantitativní stránku. Do kvalitativní stránky patří práva a povinnosti akcionářů, o nichž bude pojednáno v následujících kapitolách. Kvantitativní stránku poté tvoří samotná hodnota a velikost podílu. Tato stránka se mění po celou dobu účasti akcionáře ve společnosti dle její ekonomické situace. Pouze při založení společnosti se hodnota podílu akcionáře rovná hodnotě vkladu.

³² DĚDIČ, Jan: Práva a povinnosti akcionáře. *Obchodní právo*, 1996, roč. 5, č.1, s. 2-27.

4. Základní práva akcionářů

Jako společníkovi obchodní společnosti náleží každému akcionáři určitá práva. Tato práva jsou ve většině případů spojována s akcií. Jestliže však akcionáři nebyly akcie vydány a nemá-li ani zatímní list, avšak již splnil všechny podmínky stanovené zákonem pro účast na AS, práva, a s tím i spojené povinnosti, budou akcionáři plynout ode dne splnění podmínek.

Jednotlivá práva akcionářů jsou obsažena v několika právních předpisech. Neexistuje žádná ucelená právní úprava, která by nám na jediném místě podávala informace o všech právech a povinnostech, jež akcionáři mají. Práva akcionářů upravují především jednotlivé zákony, ale mohou je upravovat i statuty společnosti, které je povinna společnost vydat. Ty mohou práva stanovená zákonem omezovat či je dokonce vylučovat, pokud to zákon dovoluje. Tak je tomu např. u práv menšinových akcionářů, kdy přímo zákon v ustanovení § 219 odst. 2 ObchZ udává, že statuty se od této úpravy mohou odchýlit.

Na členění práv lze pohlížet z mnoha úhlů, dle názorů jednotlivých autorů. Obecně je však přijímána dikce dělení na práva základní, která se dále člení na majetková a nemajetková. K této skupině práv bývá přiřazována skupina druhá, označovaná jako práva doplňková, která zahrnuje jak práva minority, tak i práva jiná.³³ Mnohdy se lze setkat i s označením hlavní a vedlejší práva, ale řazení je zcela identické.

Dalším možným členěním je členění na práva hlavní a práva vedlejší a na práva menšinových akcionářů.³⁴ Od výše uvedeného členění se toto liší svým vyčleněním práv akciové minority jako další skupiny.³⁵

Práva akcionářů lze také dělit na práva všeobecná a práva zvláštní, kde všeobecná práva náleží všem akcionářům a práva zvláštní pouze určitým skupinám akcionářů za splnění daných podmínek. Takovouto zvláštní skupinou mohou být např. majitelé prioritních akcií.³⁶ V nadcházející části diplomové práce se podržím prvního členění, neboť z hlediska systematiky nejlépe vystihuje cíle této diplomové práce.

³³ LOCHMANOVÁ, L.: *Základy obchodního práva*. Ostrava : Key Publishing, 2009, s. 130 – 131.

³⁴ DVOŘÁK, T.: *Akciová společnost.....*, s. 215.

³⁵ Jedním z důvodů se jeví větší obliba těchto práv u jednotlivých autorů a snaha o jejich detailní konkretizaci.

³⁶ ELIÁŠ, K.: *Akciová společnost. Systémový výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě*. Praha: Linde, 2000, s. 183.

5. Majetková práva

Majetková práva řadíme mezi základní práva akcionáře. Jde o práva s majetkovou podstatou, akcionář tedy získává v souvislosti s vlastnictvím podílu v AS na základě těchto oprávnění určitá plnění. Tato práva bývají pro mnohé akcionáře těmi nejvýznamnějšími. Blíže se budu zabývat právem na výplatu dividendy, právem na podíl na likvidačním zůstatku a právem podílet se na zvýšení ZK z vlastních zdrojů společnosti.

5.1. Právo na výplatu dividendy³⁷

Právo na podíl na zisku je jedním ze stěžejních práv, která akcionář má. Je to právo, kvůli kterému se většina akcionářů stává společníky AS. Převážná většina AS je zakládána za účelem materiálním, jenž je spojen se ziskem získaným z této činnosti. Jak konstatuje JUDr. Josef Holejšovský: „*Je toto právo právem dominujících v kontextu s ostatními základními právy akcionáře, právem směřujícím k samé podstatě účasti na akciové společnosti.*“³⁸ S čímž lze jen souhlasit.

Podíl na zisku bývá označován jako dividenda a právo na ni je upraveno jak v zákoně, tak i ve stanovách společnosti. Žádné stanovy nemohou toto právo vůči některým či všem akcionářům vyloučit – takovéto zbavení práva na výplatu dividendy by bylo v rozporu se zákonem, a proto neplatné.

Toto právo náleží každému akcionáři, ale je na rozhodnutí VH, aby dle účetní závěrky posoudila, jak bude se ziskem naloženo. K rozhodnutí o rozdělení zisku mezi akcionáře je nejprve nutné splnění zákonem stanovených podmínek. Tím je samozřejmě vytvoření zisku během kalendářního roku, protože kdyby nevykazovala společnost zisk, nemohla by svým akcionářům nic vyplácet. Další podmínkou je, že i po rozdělení financí do povinně zřizovaných fondů zůstane částka, kterou lze rozdělit mezi akcionáře. Nelze tedy rozdělit částku větší než je hospodářský výsledek snížený o tyto povinné výdaje za dané účetní období.³⁹ K uspokojení akcionářů nelze rozdělit částku představující ZK společnosti zapsaný v obchodním rejstříku.

Vytvoření zisku však ještě není předpokladem k tomu, aby byl nějaký rozděl mezi akcionáře. Tento zisk může být použit zcela pro účely společnosti, např. zlepšení postavení

³⁷ DVOŘÁK, T.: *Akciová společnost...*, s. 220-225.

³⁸ HOLEJŠOVSKÝ, Josef: Vztah práva akcionáře na dividendu k rozhodování o použití zisku akciové společnosti. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, číslo 3, s. 86 – 95.

³⁹ Ustanovení § 178 odst. 2 ObchZ.

na trhu. Na druhé straně judikoval NS, že vytvoří-li společnost zisk a tento pak VH schválí, není možné, aby z tohoto zisku nebylo akcionářům přiznáno právo na výplatu dividendy.⁴⁰

Dále NS při řešení otázky z této problematiky došel k závěru, že jestliže byl schválen na VH zisk k rozdělení a akcionářům nebylo vyplaceno nic, ale došlo k výplatě tantiém členům představenstva a dozorčí rady, je takovéto usnesení VH neplatné, neboť je v rozporu s ustanovením § 178 odst. 1 ObchZ.⁴¹

Jestliže dojde k samotnému rozdělení, přičemž je zcela na vůli VH, jakou částku z možného maxima uvolní, pak musí být zisk rozdělen dle podílu daného akcionáře v poměru k celému ZK. Nemůže dojít k znevýhodnění některého akcionáře na úkor jiného. Výjimkou jsou z tohoto principu prioritní akcie, jestliže tak určí stanovy. Tyto akcie jsou upraveny v ustanovení § 159 ObchZ a jejich vlastníci mají právo na vyšší dividendu než vlastníci jiných akcií. Na úkor toho však ztrácí svá hlasovací práva.⁴²

Další výjimkou je dividendy, jež náleží společnosti, která vlastní své akcie či zatímní listy. K její výplatě nedochází a částka na ni připadající se dle rozhodnutí VH buď ponechá nerozdělená anebo se rozdělí mezi akcionáře.

5.1.1. Oznámení a způsob výplaty⁴³

Jakmile je rozhodnuto o podílech na zisku, přistoupí se k jejich samotné výplatě. Oznámení i způsob výplaty jsou rozličné dle formy a podoby akcie.

Výplata se oznamuje akcionáři vlastníci akcie na majitele způsobem, jenž je určen ke svolání VH, přičemž stanovy jej mohou určit odlišně. U akcií listinných a zaknihovaných znějících na jméno se zasílá oznámení o dni splatnosti dividendy, ledaže by stanovy určily jinak.⁴⁴

U akcií na jméno se vyplácí dividendy na adrese akcionáře, která je uvedena v seznamu akcionářů, přičemž místo může být stanovami či rozhodnutím VH určeno rozdílně od zákonné úpravy. U listinných akcií na majitele určují místo výplaty stanovy nebo o něm rozhodne VH. U akcií zaknihovaných znějících na majitele se vyplácí podíl na zisku na adrese uvedené v evidenci zaknihovaných cenných papírů, i zde lze toto změnit stanovami či rozhodnutím VH.

⁴⁰ Usnesení NS ČR ze dne 25.2.2010, sp. zn. 29 Cdo 1326/2009.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² O prioritních akciích je pojednáno v kapitole 6.2.1.

⁴³ DVOŘÁK, T.: *Akciová společnost...*, s. 226.

⁴⁴ Ustanovení § 178 odst. 9 ObchZ, úprava pro svolání VH je obsažena v ustanovení § 184 ObchZ.

I u výplaty dochází k různým omezením. Jedním z nich je zákaz výplaty záloh stanovený přímo zákonem (ustanovení § 178 odst. 1 ObchZ).⁴⁵

Zajímavou otázkou jsou náklady spojené s výplatou dividend. Ty jsou zcela věcí společnosti, která je uhrazuje ze svých prostředků. Zákonomodárce zde předchází sporům, které by v důsledku toho jistě vznikaly.⁴⁶

5.1.2. Splatnost dividendy⁴⁷

U výplaty dividendy je nutné zabývat se časovou posloupností a oddělit si vznik práva na podíl na zisku od vzniku práva na výplatu dividendy. Vznik prvního oprávnění lze směřovat ke dni splnění podmínek pro účast v AS. Výplata podílu na zisku je pak splatná do 3 měsíců ode dne, kdy bylo na VH rozhodnuto o rozdělení zisku, ledaže by stanovy či rozhodnutí VH určilo jinak. Také je možné, aby byla vyplacena dividenda i před tímto datem, ale nelze ji vymáhat, je to pouze na rozhodnutí společnosti, zda tak učiní.

Jestliže dojde k samotné pohledávce vzniklé z práva podílu na zisku, to je promlčitelné do 4 let od jeho vzniku.⁴⁸

5.1.3. Právo na podíl na zisku jako samostatně převoditelné právo⁴⁹

Zajímavou vlastností tohoto práva je jeho samostatná převoditelnost. Tzn., že ho lze převést na jinou osobu bez předání samotné akcie. Jestliže je s dividendou spojen kupón vydaný společností pro její výplatu, převádí se tento, aniž by došlo k převodu akcie. U zaknihovaných akcií lze zaknihovat samostatně i převoditelné právo, poté pak osud tohoto práva nezávisí na osudu akcie.

Samostatná převoditelnost nastává dnem, kdy právo nabylo formu pohledávky akcionáře za společností. Tj. lze ji učinit nejdříve dnem, kdy VH rozhodla o výplatě dividend.

⁴⁵ Důvody pro tento zákaz lze spatřovat samozřejmě v problematice nejistoty dosažení zisku („nevím-li, jestli dosáhnu zisku, nemohu jej dopředu vyplácet“) a samozřejmě i v jistých administrativních problémech. Zaznamenávat komu a kolik bylo vyplaceno a následně dopočítávat, kolik ještě dotyčný dostane, by bylo krajně nelogické.

⁴⁶ Dovoleno je upravit platbu nákladů odlišně na VH, vhodné je již při rozdělování zisku s náklady na výplatu dividend počítat a vyčlenit jistou částku k jejich úhradě. (ustanovení § 178 ObchZ).

⁴⁷ DVOŘÁK, T.: *Akciová společnost...*, s. 228.

⁴⁸ Viz. ustanovení § 397 ObchZ o promlčení.

⁴⁹ DVOŘÁK, T.: *Akciová společnost...*, s. 803.

5.2. Právo na podíl na likvidačním zůstatku⁵⁰

Toto právo je uplatňováno v opačné situaci než výše zmíněné oprávnění, tj. zrušením AS bez právního nástupce. Právní úprava se nachází nejen v ustanovení § 220 ObchZ, ale také v ustanovení § 156a ObchZ, jelikož jde též o samostatně převoditelné právo, a samozřejmě i v ustanovení § 75 ObchZ, kde se nachází obecná úprava likvidačního zůstatku.

Aby bylo akcionáři právo přiznáno, je nutné splnění 2 podmínek. Těmi je zrušení společnosti bez právního nástupce, likvidací, a skončení této likvidace přebytkem. Likvidace společnosti znamená, že do společnosti vstupuje likvidátor⁵¹, který vede společnost k jejímu zdárnému zrušení. Konečným výsledkem by mělo být vypořádání obchodního jmění společnosti a zpráva o průběhu likvidace s návrhem na rozdělení zjištěného kladného zůstatku.

Jakmile likvidátor předloží svou zprávu VH, musí dojít ke schválení likvidačního zůstatku (obdobně jako u práva na podíl na zisku). Zjištěný majetkový zůstatek se dělí mezi akcionáře v poměru jmenovitých hodnot jejich akcií, ale až poté, co byli uspokojeni věřitelé společnosti. Jestliže tedy nedosahuje likvidační zůstatek takové výše, aby byl vyplacen dle jednotlivých podílů všem akcionářům a AS vydala jen kmenové akcie, dojde k uspokojení akcionářů částečně. Byly-li vydány i prioritní akcie, je nejprve rozdělen likvidační zůstatek na 2 části - jedna připadající vlastníkům prioritních akcií a druhá vlastníkům zbývajících akcií - a jednotlivé části se rozdělí opět dle jmenovitých hodnot akcií. Členění na části se děje podle pravidel upravených stanovami. Podíly jednotlivých akcionářů nelze měnit ani těmito stanovami, jelikož se jedná o úpravu kogentní. Stejně tak nelze ani vyloučit právo akcionáře stanovami ani na VH rozhodnout o nevyplacení podílu.⁵²

Obchodní zákoník dále nedovoluje, aby byla akcionářům vyplacena záloha na likvidačním zůstatku dříve, než dojde k uspokojení všech věřitelů. Tím dochází k ochraně věřitelů ohledně dobytosti jejich pohledávky vůči společnosti.⁵³

5.2.1. Nárok na výplatu

Samotný nárok na výplatu je rozdílný dle podoby akcie. U listinných akcií dojde k vyzvání akcionáře likvidátorem k jejich vrácení. Způsob vyzvání je shodný pro svolání VH.

⁵⁰ ŠTENGLOVÁ, I. In DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., ČECH, P., KŘÍŽ, R.: *Akciové společnosti*. 6. přeprac. vydání. C.H.Beck, 2007, s. 253-255.

⁵¹ Jeho odpovědnost je dána na roveň odpovědnosti člena představenstva, ale dle judikatury není považován za statutární orgán (viz. rozhodnutí NS ze dne 14.12.2005, sp.zn. 29 Odo 149/2005).

⁵² POKORNÁ, J. In ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J. : *Kurs obchodního práva. PO jako podnikatelé*. Praha: C.H.Beck, 2005. s. 322-359.

⁵³ U pohledávky nesplatné lze rozhodnout o rozdělení zůstatku, ale pouze v případě, že je věřiteli dána dostatečná jistota.

Souhlasím s profesorkou Štenglovou, že by tak měl likvidátor učinit po schválení návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku.⁵⁴ U zaknihovaných akcií vzniká nárok zrušením těchto akcií.

5.2.2. Samostatná převoditelnost

Jak již bylo řečeno, toto právo je samostatně převoditelné. Převoditelnost nastává okamžikem, kdy se toto právo stává pohledávkou akcionáře vůči společnosti, tj. lze jej samostatně převést až dnem schválení návrhu na vypořádání likvidačního zůstatku.⁵⁵

5.3. Právo podílet se na zvýšení ZK z vlastních zdrojů společnosti⁵⁶

Majetkovým právem akcionáře je též právo podílet se v poměru jmenovitých hodnot svých akcií na zvýšení ZK společnosti, jenž je zvyšován z vlastních zdrojů.⁵⁷

Mluvíme o tzv. zvýšení nominálním, neboť se zvýší jen ZK zapsaný v obchodním rejstříku, ale nedojde k navýšení kapitálu, s nímž může AS disponovat. Zvyšování se děje na základě jeho schválení na VH.⁵⁸ Již při svolání musí pozvánka obsahovat údaje o zvýšení ZK. Hlavním je samozřejmě údaj o částce, o kterou dojde ke zvýšení, a z jakých zdrojů bude částka vzata. Dále se uvádí, zda dojde k navýšení jmenovité hodnoty akcií akcionáře nebo k vydání akcií nových.

Právo podílet se na zvýšení ZK musí být dáno všem akcionářům, nelze některému toto právo odejmout.⁵⁹ Stejně tak nelze navýšit jmenovitou hodnotu akcií některým akcionářům více a jiným méně (obdobné platí pro akcie nové).⁶⁰

Zajímavostí je zvýšení jmenovité hodnoty akcií či vydání akcií nových i samotné AS, což je rozdíl oproti předešlým majetkovým právům.

5.3.1. Navýšení jmenovité hodnoty stávajících akcií

Usnese-li se VH na zvýšení ZK navýšením jmenovitých hodnot akcií stávajících, dojde u zaknihovaných akcií pouze ke změně zapsaného údaje. U listinných akcií je třeba jejich předložení k výměně za nové s již novou jmenovitou hodnotou. Nepředloží-li akcionář akcie

⁵⁴ Z ustanovení § 75 odst. 1 a 6 ObchZ lze vyvodit bezodkladnost nejen k vytvoření zprávy a jejímu předání společníkům, ale i bezodkladnost k výzvě k vrácení listinných akcií. Lze ji vyvodit i v souvislosti s ustanovením § 220 odst. 5 ObchZ, neboť nelze vymazat AS z obchodního rejstříku bez doložení, že akcie byly zničeny či jinak znehodnoceny.

⁵⁵ O samostatné převoditelnosti blíže v kapitole 9.

⁵⁶ POKORNÁ, J. In POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol.: *Obchodní zákoník*..., str.1005 – 1009.

⁵⁷ Právní úprava v ustanovení § 208 ObchZ.

⁵⁸ Ke schválení je nutné dodržet podmínku uvedenou v ustanovení § 178 odst. 2 ObchZ.

⁵⁹ Projev zásady rovného zacházení, viz. kapitola 3.

⁶⁰ Porovnávám samozřejmě akcionáře mající akcie stejné jmenovité hodnoty stejného druhu.

k výměně ve stanovené lhůtě, dojde dle ustanovení § 209 odst. 2 ObchZ k pozastavení jeho akcionářských práv a AS může rozhodnout o neplatnosti nepředložených akcií.

6. Nemajetková práva

Mezi základní práva řadíme i práva nemajetková. Jsou to svou povahou práva nedotýkající se finanční podstaty společnosti. Jde o práva spočívající v kontrole a v řízení společnosti a získávání požadovaných informací.

Nemajetková práva bývají často označována jako tzv. práva vespolečná, neboť je akcionář nemůže uplatnit sám o sobě, ale pouze ve spojitosti s ostatními akcionáři na VH. Tzn., že tyto práva nemají individuální charakter. Občas bývají nazývána jako práva politická.

Řadíme mezi ně např. práva akcionáře účastnit se a hlasovat na VH, práva související s přeměnou společnosti a další práva, jež upravuje zákon či stanovy společnosti.

6.1. Právo účasti na VH⁶¹

Významným nemajetkovým právem je právo účastnit se VH.⁶² Každý akcionář má právo účastnit se VH, jestliže splatil svůj vklad do společnosti. Jedná se o jedno ze základních práv sloužících k řízení a kontrole společnosti ze strany akcionářů. Jinou možnost než uplatnit toto své právo prostřednictvím účasti na VH a s tím spojené hlasování, popř. i podávání návrhů a protinávrhů, akcionáři zákon neposkytuje. Jak je patrné, je to pouze právo akcionáře, nikoli jeho povinnost. Proto v případě pro něj nepříznivého výsledku hlasování na VH nemůže argumentovat tím, že se jí neúčastnil, jestliže to byla jeho volba.

Právo účastnit se VH mají všichni akcionáři, je zaručeno zákonem a nelze jej stanovami ani jiným způsobem omezit či vyloučit. Tzn., že ani v jednacím řádu VH nemůže být uvedeno jakékoli ztížení výkonu práv akcionáře, neboť by zde byl rozpor se zákonem a společnost je povinna zajistit, aby bylo se všemi akcionáři, majícími stejné postavení, jednáno stejným způsobem.

Zákon na toto pamatuje již v samotné úpravě pro svolání VH, kterou má na starosti představenstvo. Ta se liší dle jednotlivých druhů a forem akcií, jež akcionáři vlastní, a musí být provedeno nejméně 30 dní před konáním VH. Toto je možné pouze v případě, jestliže to umožňují stanovy společnosti.

⁶¹ POKORNÁ, J. In POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol.: *Obchodní zákoník.....*, s. 808.

⁶² Právní úprava v ustanovení § 180 ObchZ.

6.1.1. Zastupování⁶³

Akcionář se může VH účastnit fyzicky, ale dle nové úpravy i využitím elektronických prostředků či dokonce prostřednictvím korespondenčního hlasování, dovolují-li to stanovy.⁶⁴ Kromě účasti samotného akcionáře na VH je nutné si vyřešit otázku zastupování akcionáře na VH jinou osobou. Zastupování je samozřejmě u těch akcionářů, kteří nemají plnou právní způsobilost. Ti mohou svého práva účastnit se VH využít jen prostřednictvím svého zákonného zástupce nebo opatrovníka.⁶⁵

Kromě zastupování zákonného lze využít i smluvního zastupování, kdy akcionář zmocní osobu na základě písemné plné moci. Díky novele ObchZ k 1.12.2009 se změnila úprava poskytování plné moci za účelem zastupování a od tohoto okamžiku je možné udělit tuto moc pouze s konkretizací časového úseku, po který bude akcionář zastupován. Je možné udělit tuto moc na přesný počet valných hromad nebo na určité roky, ale nelze již udělit speciální plnou moc na neomezené zastupování akcionáře. Zároveň je nutné, aby byla tato moc uzavřena v písemné formě, jinak by byla dle nové právní úpravy neplatná.

Plnou mocí udělenou akcionářem zmocněnci se zabýval i NS v několika svých rozhodnutích. V první řadě soud řešil, jakou formou je akcionář zastupován na VH, a dospěl k závěru, že v případě poskytnutí plné moci zmocněnci se jedná o plnou moc speciální dle ustanovení § 184 ObchZ, nikoli o plnou moc upravenou dle ustanovení § 31 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „OZ“).⁶⁶

V dalším případě řešeném NS se tento vyjádřil k otázce četnosti zastupování, po které je speciální moc udělená akcionářem platně udělenou plnou mocí. Soud dospěl k přesvědčení, že jestliže je udělena plná moc k zastupování na více valných hromadách, bude se stále jednat o speciální plnou moc.⁶⁷ Zde dospěl soudní orgán k podobnému názoru, jaký zastával zákonodárce, jenž včlenil podobnou úpravu o určení počtu VH, na kterých bude akcionář zastupován, do obchodního zákoníku již výše zmiňovanou novelou.

Dále se také musel NS zabývat případem zastoupení akcionáře více zástupci na jedné VH. Zde dovodil, že na jedné VH smí být akcionář zastupován pouze jednou osobou. Jestliže byla udělena plná moc více osobám, je nutné, aby se tyto dohodly na základě analogického užití ustanovení § 156 odst. 9 ObchZ, kdo z nich bude na VH vystupovat a hlasovat.⁶⁸ V souvislosti s tímto řešil soud v tom samém případě i skutečnost, kdy je udělena společná

⁶³ ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: *Obchodní zákoník...*, s. 644 – 645.

⁶⁴ Ustanovení § 184 odst. 2 ObchZ, nová úprava zavedena k 1.12.2009.

⁶⁵ Právní úpravu zákonného zastoupení nalezneme v ustanovení § 26 a násl. OZ.

⁶⁶ Usnesení NS dne 27.11.2002, sp. zn. 29 Odo 215/2002 (dostupné též v SR 8/2003, str. 276).

⁶⁷ Usnesení NS ze dne 25.6.2009, sp. zn. 29 Cdo 5297/2008.

⁶⁸ Tamtéž.

plná moc více osobám. Zde je nutné, aby bylo v plné moci určeno, že každý ze zmocněnců může jednat sám. Jestliže plná moc toto neobsahuje, nelze ji na VH použít a akcionář nebude zastoupen žádným ze zmocněnců.

NS se také zabýval otázkou možného použití ustanovení týkajících se plné moci, které obsahuje OZ, v intencích zastupování dle ObchZ. Dospěl k závěru, že použití ustanovení § 33a OZ na zastupování dle ustanovení § 184 ObchZ je možné.⁶⁹ Tzn., že zmocněnec, zmocněný k zastupování akcionáře na VH, může zvolit svého zmocněnce, který bude tuto činnost vykonávat za něj, aniž by takovéto zmocnění bylo neplatné.

6.2. Právo hlasování na VH⁷⁰

S právem účasti na VH souvisí i právo na ní hlasovat, jakožto jediné možnosti v AS, jak lze přijmout určitá rozhodnutí. Jedná se o projevení vůle akcionáře, kdy ve výsledku má být společnost představenstvem řízena dle této společné vůle akcionářů projevené na VH.

Předně toto právo náleží akcionářům, kromě nich ale i jejich zmocněncům, o nichž bylo pojednáno výše, a také osobám, kterým ještě nebyly akcie vydány.⁷¹ Dále může být výkon hlasovacího práva přenechán jiné osobě dle dohody uzavřené mezi akcionářem a touto osobou. Dohoda není možná, jestliže by se vyskytnul rozpor s dobrými mravy.

Hlasovat má právo každý akcionář společnosti, neboť toto právo úzce souvisí s vlastnictvím cenného papíru. Je nutné, aby dopředu stanovy určovaly, kolik hlasů bude přisouzeno kterým akciím, aby byl zachován poměr jmenovitých hodnot akcií daného akcionáře k ZK.⁷² Zde se projevuje zákon i samotná povaha kapitálové společnosti, neboť každý akcionář má mít počet hlasů hodnotově odpovídajících k jemu upsanému vkladu. Na druhé straně je zde ale možnost společnosti stanovami toto omezit a to určením nejvyššího možného počtu hlasů na jednoho akcionáře. Dojde-li k takovému omezení, je společnost povinna toto ustanovení uplatňovat vůči všem akcionářům stejně.⁷³

V souvislosti s hlasovacím právem je zajímavá otázka ve vztahu k nadlimitnímu počtu hlasů. Souhlasím s názorem některých autorů, že nabude-li akcionář další akcie, ale s již

⁶⁹ Usnesení NS ze dne 25.6.2009, sp. zn. 29 Cdo 5297/2008.

⁷⁰ DVOŘÁK, T.: *Akciová společnost...*, s. 229.

⁷¹ Tj. osoby vlastníci zatímní listy.

⁷² Opět je patrná zásada rovného zacházení se všemi akcionáři.

⁷³ Akcionáři v takovém případě není dovoleno, aby ve snaze získat více hlasů tyto dělil mezi sebe a své zmocněnce.

vlastníci dosáhl maximálního počtu hlasů, nejedná se u nových akcií o akcie bez hlasovacího práva, ale toto právo pouze nelze vykonávat.⁷⁴

6.2.1. Prioritní akcie

V souvislosti s tímto právem je nutné si uvědomit, že společnost vydává akcie různého druhu, mj. i prioritní akcie.⁷⁵ S těmi není spojeno právo hlasovat na VH, ale akcionář místo toho získává jiná oprávnění. Neznamená to však, že by se nemohl účastnit VH. Toto právo samozřejmě má, ale nepřihlíží se k němu při zjišťování usnášenischopnosti valné hromady. Právo hlasovat mají akcionáři vlastníci prioritní akcie, jen hlasuje-li se dle druhů akcií (viz ustanovení § 186 ObchZ) nebo v případě, že VH rozhodla o nevyplacení prioritní dividendy či je společnost pozadu s její výplatou.⁷⁶

6.2.2. Nemožnost výkonu hlasovacího práva

Zákon nám upravuje případy, kdy dochází k znemožnění hlasovacího práva akcionáře, aniž by tento vlastnil prioritní akcie. Jedná se o případy vyjmenované v ustanovení § 186c ObchZ. Zákon tedy znemožňuje hlasovat akcionářům, jejichž hlasovací právo je spojeno se zatímními listy, jestliže jsou v prodlení se splacením emisního kursu jimi upsaných akcií, dále rozhoduje-li VH o nepeněžitém vkladu konkrétního akcionáře. Zákaz hlasování se u tohoto případu vztahuje pouze na konkrétní hlasování o tom, zda mu bude umožněno splatit emisní kurs v podobě nepeněžitě hodnoty, ale není mu znemožněno hlasovat o samostatném zvyšování ZK.⁷⁷ Hlasovací právo nesmí vykonávat samotná AS, jestliže vlastní své akcie, nebo také akcionář, který nepředložil k výměně své akcie dle ustanovení § 209 ObchZ.

Akcionář nemůže využít svého hlasovacího práva i v jiných případech v závislosti na předmětu podnikání AS a dle zvláštních právních předpisů, které se na ni budou vztahovat. Toto upravuje např. zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 477/2001 Sb., o obalech, ve znění pozdějších předpisů, nebo zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZPKT“).

⁷⁴ Např. DĚDIČ, J. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář. III. díl.* Praha: Polygon, 2002, s. 1806.

⁷⁵ Primárně se o nich zákon zmiňuje v ustanovení § 159 ObchZ, dále lze odlišnosti jich týkající se nalézt i jinde.

⁷⁶ POKORNÁ, J. In POKORNÁ, J., KOVARÍK, Z., ČÁP, Z. a kol.: *Obchodní zákoník.....*, s. 720 – 721.

⁷⁷ Tamtéž, s. 885.

6.3. Právo domáhat se vyslovení neplatnosti VH⁷⁸

Právo domáhat se vyslovení neplatnosti VH nám zákon upravuje v ustanovení § 183 ObchZ, který nás odkazuje na ustanovení § 131 ObchZ. Toto právo úzce souvisí se samotnými právy účasti a hlasování na zasedání VH, jelikož nedostane-li akcionář tuto možnost, pak má právo domáhat se soudně, aby byla vyslovena neplatnost takového konání VH a aby se toto zasedání konalo znovu, tentokráte dle pravidel.

Při svolávání VH se uplatňují pravidla, která stanovují zákon a stanovy AS. Důležité je určení místa a času. NS judikoval, že jestliže došlo k změně místa konání VH oproti původně uvedenému, jedná se o pochybení, které může být důvodem k prohlášení neplatnosti usnesení přijatých na této VH. To však neplatí, jestliže byla porušena práva akcionáře nepodstatně.⁷⁹ Je-li v pozvánce určen čas konání v určitém hodinovém rozmezí a akcionář se na ni dostaví v tomto rozmezí, může se jejího konání samozřejmě účastnit, ale hlasovat smí již jen o bodech ještě neprojednaných.⁸⁰ NS přitom sám judikoval, že pro akcionáře je prioritní údaj o začátku VH. Dostaví-li se později, musí počítat s tím, že pořad jednání může být již zcela probrán.⁸¹ Může dojít i k znemožnění účasti akcionáře na VH pořadatelem, neboť nabude dojmu, že nelze akcionáře vpustit do již započatého zasedání. V takovém případě, měl-li tento čin dopad na samotné jednání VH, má právo akcionář domáhat se neplatnosti.

Existují i případy, kdy akcionář má právo využít svého hlasovacího práva, ale společnost mu to znemožňuje. Tak tomu bylo také v případě rozhodnutí NS, kdy se akcionář nemohl dostavit na VH a chtěl využít svého hlasovacího práva prostřednictvím svého zmocněnce. Tomu ale bylo znemožněno účastnit se valné hromady, neboť neměl notářsky ověřenou plnou moc, kterou však ani zákon ani stanovy společnosti nevyžadovaly. Tím bylo akcionáři znemožněno hlasovat na VH. Soud v tomto případě připustil, že se jednalo o nezákonný postup společnosti a bylo znemožněno akcionáři využít svého hlasovacího práva, ale tato okolnost nemohla mít vliv na výsledek hlasování, a proto nebyl tento postup důvodem k prohlášení usnesení VH za neplatné dle ustanovení § 183 ObchZ.⁸²

⁷⁸ ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: *Obchodní zákoník...*, s. 610 – 615.

⁷⁹ Usnesení NS ze dne 26.6.2007, sp. zn. 29 Odo 984/2005; obdobně usnesení NS ze dne 29.4.2008, sp. zn. 29 Cdo 372/2007, kdy neplatnost nezpůsobí chyba, jestliže o ni akcionář věděl a VH se účastnil.

⁸⁰ Usnesení NS ČR ze dne 28.7.2005, sp. zn. 29 Odo 919/2004: „I v případě pozdního příchodu na jednání VH má akcionář právo se jí účastnit.“

⁸¹ Usnesení NS ČR ze dne 29.4.2008, sp. zn. 29 Cdo 372/2007.

⁸² Rozsudek NS ČR ze dne 5.11.1997, sp. zn. 1 Odon 74/96, zveřejněné též v DĚDIČ, J., LASÁK, J.: *Právo kapitálových obchodních společností. Přehled judikatury s komentářem*. 1. díl. 2010. str. 299.

6.3.1. Uplatnění práva

Toto právo může akcionář uplatnit do 3 měsíců ode dne, kdy mu bylo oznámeno usnesení VH, nejpozději však do 1 roku od tohoto usnesení. O tomto návrhu bude rozhodovat krajský soud dle místa sídla společnosti.

NS v rozhodovací praxi zastává odbornou veřejností akceptovaný názor, že usnesení VH není právním úkonem, a proto není možné jej napadnout jinak, než dle ustanovení § 183 ObchZ či v rejstříkovém řízení.⁸³ Dále judikoval vrchní soud v Praze, že pro neplatnost je třeba, aby navrhovatel tvrdil i skutečnosti, které vedou k rozporu usnesení VH se zákonem či stanovami. Není však třeba, aby takovýto rozpor hodnotil po stránce právní.⁸⁴

Dalším závěrem NS je, že konstitutivní povaha zápisu určité skutečnosti, jež vychází z usnesení VH, do obchodního rejstříku nebrání tomu, aby bylo takovéto usnesení obsahující tuto skutečnost prohlášeno za neplatné.⁸⁵

⁸³ Např. usnesení NS ze dne 17.12.1997, sp. zn. 1 Odon 88/97 (uveřejněné též v ŠTENGLOVÁ, I.: *Přehled...*, str. 63).

⁸⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25.2.2008, sp. zn. 7 Cmo 323/2007.

⁸⁵ Usnesení NS ČR ze dne 27.5.2008, sp. zn. 29 Odo 1271/2006.

7. Doplnková práva

Doplňková práva jsou práva, která již neřadíme do kategorie práv základních. Mezi tato práva patří i práva akciové menšiny, o kterých bude pojednáno níže. Dále do této oblasti lze zařadit právo na informace, povinnou nabídku převzetí, nabídku odkoupení či zvláštní oprávnění při změně právního postavení akcionáře.

7.1. Právo domáhat se odkoupení akcií společností⁸⁶

Právo domáhat se odkoupení účastnických cenných papírů společností je výrazem určité kompenzace, která se akcionářům dostává za určitou změnu, jež se v AS udála a se kterou tito akcionáři nesouhlasí a nemají možnost ji změnit. Tato úprava tak tedy zajišťuje, aby nedocházelo k diskriminujícímu jednání ve společnosti na úkor některých akcionářů a nebyla tak znehodnocena jejich investice, a zároveň se posiluje kapitálový trh.

Tohoto oprávnění mohou využít jak samotní vlastníci cenných papírů, tak i jiné osoby, kterým v důsledku dosud neemitovaných cenných papírů nebylo přiznáno postavení vlastníků cenných papírů, ale jsou považováni za společníky AS. Stejně tak je toto právo přiznáno i osobám, jež se upsaly ke splacení emisního kursu akcie, ale zvýšení ZK dosud nebylo zapsáno do obchodního rejstříku.

Odkoupení akcií se akcionář může domáhat v několika případech, které upravuje ObchZ v ustanoveních § 156 a § 186a.

7.1.1. Odepření souhlasu k převodu akcií

Ustanovení § 156 ObchZ upravuje situaci, kdy akcionář může požadovat odkoupení akcií, jestliže mu byl odepřen souhlas k jejich převodu. ObchZ stanovuje, že k převoditelnosti akcií na jméno mohou stanovy společnosti požadovat souhlas orgánu. Také mohou určit, kdy je tento orgán povinen souhlas odmítnout. Jestliže však orgán souhlas odmítne v případě, kdy k tomu povinen nebyl, tak má akcionář právo žádat, aby byly jeho akcie odkoupeny společností, a to za přiměřenou cenu.⁸⁷

Důležité je zabývat se přiměřeností ceny za akcii, protože akcionáři nemohou být ponecháni bez jakýchkoliv právních prostředků proti libovůli společnosti v souvislosti s odkupní cenou. Samotný ObchZ nám neurčuje, co onou přiměřenou cenou má být. Proto je zde velké riziko, že osoba, jež bude cenu akcie stanovovat, se přikloní k metodě, která je

⁸⁶ DVOŘÁK, T.: *Akciová společnost.....*, s. 255.

⁸⁷ To však platí pouze u akcií na jméno, jelikož akcie na majitele jsou neomezeně převoditelné.

pro ni výhodnější. Ačkoliv je nutný znalecký posudek k doložení přiměřenosti ceny, nemusí to vždy znamenat, že cena bude odpovídat skutečnosti. Přiměřená cena by měla vycházet z hodnoty akcie a bude zohledňovat i cenu prémiovou a cenu tržní. Tržní cenou se rozumí cena, za kterou je akcie obchodovatelná na kapitálovém trhu, přičemž je ovlivněna výnosností investice, rizikem spojeným s investicí a také likviditou, tj. možnost převést danou komoditu na peníze. Cenou prémiovou je pak cena, kterou je navrhovatel ochoten zaplatit, přičemž je to cena vyšší, než s jakou je akcie obchodovatelná na kapitálovém trhu. Prémii je pak rozdíl mezi prémiovou cenou a cenou, za níž je akcie běžně obchodovatelná.⁸⁸

Právo na odkoupení akcií může akcionář uplatnit do 1 měsíce ode dne, v němž obdržel akcionář odmítnutí udělení souhlasu s převodem akcií. Pokud akcionář neuplatní toto právo v zákonem stanovené lhůtě, pak zaniká. Tj. jde o lhůtu prekluzivní. Pro společnost však žádná lhůta, do které musí onen návrh učinit, stanovena není. Učiní-li společnost návrh a poté do 15 dnů smlouvu neuzavře, má akcionář právo domáhat se uzavření smlouvy u soudu. Tam už nemusí požadovat pouze uzavření smlouvy, ale může žádat i náhradu škody, kterou mu společnost neuzavřením smlouvy způsobila.⁸⁹

Zajímavým se zdá i postup při uzavírání smlouvy o koupi akcií. Důvodem je zde nejasný odkaz obsažený v ustanovení § 156 odst. 4 ObchZ. Zde nás zákon odkazuje na ustanovení § 186a odst. 6 ObchZ, jenže toto ustanovení odstavec šestý neobsahuje. Dle mého názoru se jedná o chybné určení a zákonodárce mínil odkázat na ustanovení § 183a ObchZ, kde je obsažena úprava veřejného návrhu smlouvy na koupi cenných papírů. Zde je v odstavci 5 upraven postup určování ceny akcie a její přiměřenost, o které bylo pojednáno výše.

7.1.2. Zrušení kótace akcií⁹⁰

Další případy uplatnění tohoto práva jsou upraveny v ustanovení § 186a ObchZ. Jedná se o situace, kdy dojde ke zrušení kótace akcií a tyto již nejsou obchodovatelné na kapitálovém trhu, popř. když je změněn druh akcie nebo se zavede omezení převoditelnosti akcií na jméno. Dochází tedy ke zhoršení právního postavení akcionářů.

AS je povinna učinit veřejný návrh smlouvy do 30 dnů ode dne, kdy bylo o jedné z výše jmenovaných situací rozhodnuto na VH. Návrh smlouvy směřuje osobám vlastnicím účastnické cenné papíry, které nehlasovaly pro jejich vyřazení z obchodování na regulovaném trhu, a osobám, které se VH ohledně účastnických cenných papírů, jež mají být vyřazeny,

⁸⁸ BORKOVEC, Aleš: Obrana akcionáře proti nepřiměřené ceně za akcii. *Právní rádce*, 2003, roč. 11, č. 3. str. 26 – 33.

⁸⁹ POKORNÁ, J. In POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol.: *Obchodní zákoník...*, s. 705.

⁹⁰ ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: *Obchodní zákoník...*, s. 664-667.

neúčastnily. Jiný veřejný návrh smlouvy bude společnost činit osobám, které nehlasovaly pro změnu druhu nebo formy dané akcie nebo se dané VH neúčastnily a současně byly akcionáři ke dni konání valné hromady. Tyto návrhy jsou jim určeny za podmínky, že se nevzdaly práva prodeje akcií společnosti.⁹¹

Samotná povinnost učinit veřejný návrh smlouvy vzniká dle judikatury tehdy, kdy již nejsou akcie obchodovatelné na veřejném trhu.⁹² Tj. nelze čekat až na okamžik, kdy se bude akcionář svého práva domáhat. Pokud jde o vyřazení z obchodování s akcií na kapitálovém trhu, je možné vyřadit pouze část akcií, ale je k tomu nutný souhlas kvalifikované většiny akcionářů, jejichž akcie se mají rušit.⁹³

V souvislosti s cenou NS dodává, že akcionář nemůže očekávat od společnosti, že mu bude vyplacena cena nadprůměrně vysoká, neboť samotné vlastnictví akcie akcionáři nezaručuje neměnné postavení, stejně tak jako absolutní rovnost mezi akcionáři. Jeho postavení je odvozeno od počtu akcií, jejich druhu, nominální hodnoty, stejně tak jako rizika změny postavení akcionáře, se kterým musí počítat.⁹⁴ Cena by měla být přiměřená.

Judikatura dále určuje, že není možné, aby se akcionář domáhal práva na odkoupení akcií společností, jestliže dojde ke změně podoby z listinných na zaknihované akcie, či opačně. Je to tak proto, že nejde o rozhodnutí o změně práv, jež jsou s daným druhem akcie spojována. Práva akcionáře zde zůstávají neměnná.⁹⁵

7.2. Povinná nabídka převzetí⁹⁶

Nabídky převzetí dříve upravoval zcela obchodní zákoník, ale po přijetí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/25/ES o nabídkách převzetí došlo ke změně této právní úpravy a vše bylo převedeno do zvláštního zákona č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí (dále jen „ZNP“) a byla zároveň zrušena právní úprava v ObchZ a vyměněna za úpravu obecnou, obsaženou v ustanovení § 183a ObchZ.⁹⁷

Za nabídku převzetí lze dle ustanovení § 2 odst. 1 ZNP označit veřejný návrh smlouvy na koupi nebo směnu účastnických cenných papírů, jež emitovala cílová společnost, přičemž návrhovatel tímto projevuje vůli nabýt takové množství cenných papírů dané společnosti, aby ji mohl ovládnout, nebo plní tímto svoji povinnost stanovenou zákonem.

⁹¹ Ohledně způsobu učiněný návrhu viz. ustanovení § 183a ObchZ.

⁹² Usnesení NS ze dne 10.5.2005, sp. zn. 29 Odo 535/2004.

⁹³ Usnesení NS ze dne 3.1.2002, sp. zn. 29 Odo 213/2001.

⁹⁴ Usnesení NS ze dne 1.3.2007, sp. zn. 29 Odo 1662/2005.

⁹⁵ Usnesení NS ze dne 24.9.2001, sp. zn. 29 Odo 88/2001.

⁹⁶ ELIÁŠ, K. In ELIÁŠ, K., POKORNÁ, J., DVOŘÁK, T.: *Kurs obchodních společností...*, s. 351 – 352.

⁹⁷ POKORNÁ, J. In POKORNÁ, J., ČÁP, Z., KOVAŘÍK, Z. a kol.: *Obchodní zákoník...*, s. 837.

Co se týče samotné vůle na ovládnutí společnosti, nemusí být oferentovým cílem společnost ovládnout. Dokonce to ani nemusí chtít, a přesto se bude jednat o nabídku převzetí, a to v případě, kdy je zde snaha o nabytí účastnických cenných papírů emitovaných cílovou společností.

Zákon rozlišuje několik druhů nabídek převzetí. Jsou jimi dobrovolná, povinná, konkurenční či dodatečná nabídka převzetí. Kromě povinné nabídky převzetí pak ještě u každého druhu můžeme rozlišovat přátelskou a nepřátelskou nabídku převzetí dle toho, jestli oferent činí svoji nabídku ve shodě s cílovou společností a jejími akcionáři či nikoli. Já se budu dále zabývat pouze povinnou nabídkou převzetí.

Samotným předmětem nabídky převzetí jsou účastnické cenné papíry emitované cílovou společností, s nimiž lze obchodovat na regulovaném trhu v ČR. Z tohoto je patrné, že se nejedná o všechny kótované cenné papíry, neboť by se pak jednalo i o cenné papíry emitované společnostmi se sídlem v členských zemích EU, ale zákon o nabídkách převzetí upravuje pouze účastnické cenné papíry, jež emitovala společnost se sídlem v ČR.⁹⁸ U povinné nabídky převzetí se pak tato nabídka bude týkat kótovaných účastnických cenných papírů emitovaných cílovou společností. Za účastnické cenné papíry pak považujeme jak akcie či zatímní listy, tj. cenné papíry, s nimiž zákon spojuje podíl na ZK nebo na hlasovacích právech společnosti, ale také ty cenné papíry, s nimiž zákon spojuje právo získání těchto cenných papírů, tj. poukázky na akcie, opční listy, vyměnitelné a prioritní dluhopisy.⁹⁹

Nabídka převzetí může být učiněna jen na základě uveřejnění nabídkového dokumentu, který sestavuje navrhovatel. Navrhovatel nemůže učinit pouze částečnou či podmíněnou nabídku převzetí, stejně jako nemůže již jednou učiněnou nabídku převzetí měnit, ledaže by se jednalo o změnu ve prospěch adresátů, tj. zbývajících akcionářů.

Nabídkový dokument musí mít zákonem stanovené náležitosti a předkládá se České národní bance (dále jen „ČNB“) do 15 dnů od vzniku oznamovací povinnosti. Dříve správu nad nabídkou převzetí držela Komise pro cenné papíry, od 1.4.2006 je toto agendou ČNB. Komise pro cenné papíry za dobu své existence vydala mnohá stanoviska zabývající se problematikou nabídky převzetí.

Tato Komise rozhodovala například o ceně určené v nabídkovém dokumentu. Tato cena má být přiměřená, přičemž přiměřenost má být dle názoru Komise doložena znaleckým posudkem. Takový posudek má být brán jak stěžejní a obsahuje-li nabídkový dokument i cenu váženou, tak se k ní má pouze přihlídnout. Znalecký posudek je velice důležitý i z toho

⁹⁸ DVOŘÁK, T.: *Akciová společnost...*, s. 289.

⁹⁹ POKORNÁ, J. In POKORNÁ, J., ČÁP, Z., KOVAŘÍK, Z. a kol.: *Obchodní zákoník...*, s. 837.

důvodu, že orgán rozhodující o souhlasu s nabídkou převzetí, se bude řídit přiměřeností ceny a ta musí být z posudku snadno zjištělná.¹⁰⁰ Přiměřeností ceny se Komise zabývala i v dalším svém stanovisku a došla k závěru, že za přiměřenou cenu lze brát cenu určenou dle statické a dynamické metody¹⁰¹ na základě účetních výkazů společnosti. Je ale zároveň nutné přihlídnout k váženému průměru z cen dosažených z obchodů s těmito akcemi.¹⁰² Z toho je patrné, že určování ceny akcií při nabídce převzetí není věcí zcela jednoduchou a znalec je tu opravdu potřeba.

Dojde-li ČNB k závěru, že souhlas s nabídkou převzetí neudělí pro rozpor se zákonem, neznamená to pro navrhovatele, že by jeho povinnost učinit nabídku převzetí zanikla, ale je nutné, aby vypracoval nový nabídkový dokument a ten opět předložil ČNB k posouzení.¹⁰³ Je také možné, aby ČNB uložila navrhovateli pouze povinnost přepracovat návrh ceny.

Protiplnění, na které mají akcionáři cílové společnosti na základě nabídky převzetí nárok, může být jak peněžité, tak i v podobě cenných papírů. Zákon dokonce dovoluje kombinaci obou možností. Ta se používá především v případě, že navrhovatel nabízí cenné papíry, jež nejsou likvidní na obchodovaném trhu.

¹⁰⁰ KCP/27/2001, ze dne 30.1.2002.

¹⁰¹ Metoda statická je metodou určování ceny, která nepřihlíží k faktoru času, metoda dynamická k faktoru času naopak přihlíží.

¹⁰² KCP/05/2001, ze dne 30.1.2002.

¹⁰³ KCP/27/2001, ze dne 30.1.2002.

8. Práva akciové minority¹⁰⁴

Jelikož AS získává svůj kapitál emitováním akcií, které si za splnění určitých podmínek může koupit kdokoli, nastává nám uvnitř společnosti situace, kdy ohledně řízení a vedení společnosti musí jednat společně osoby, jež mohou mít různý názor na způsob vedení společnosti, na její cíle atd. Tak mohou akcionáři použít k prosazení svých cílů a svých idejí o společnosti svého podílu na úkor těch akcionářů, jejichž podíl ve společnosti není tak velký, a díky tomuto jednání se těmto menšinovým akcionářům zhorší jejich postavení nebo dokonce mohou být svého podílu ve společnosti zbaveni a v důsledku toho přestanou být akcionáři.

Zákon se snaží takovýmito činnostem předcházet, a proto dává minoritním akcionářům určitá práva, aby mohli bránit své postavení ve společnosti.

Nebylo tomu však vždy. Jednotlivci začali vstupovat do společností se svými podíly ve větší míře počátkem 90. let minulého století.¹⁰⁵ Tak ve velkých společnostech docházelo k rozdělení podílů mezi několik akcionářů s mnoha podíly a veliké množství akcionářů s jedním malým podílem. Do r. 1996 nebyli minoritní akcionáři chráněni, pak došlo k důležité novele ObchZ, která nově začlenila minoritní práva a definovala hranici, která je rozhodná pro určení, zda daný akcionář či skupina akcionářů určitá práva má či ne, jelikož ObchZ pojmu „menšinový“ či „většinový“ akcionář neužívá.

Dle obchodního zákoníku je tedy za minoritního považován akcionář či akcionáři, kteří vlastní akcie se souhrnnou jmenovitou hodnotou přesahující 5% ZK, jde-li o společnost se ZK 100 000 000 Kč či nižším, nebo 3% ZK, jedná-li se o AS, jejíž základní kapitál přesahuje 100 000 000 Kč. Přičemž pro posouzení, zda došlo k dosažení oné hranice, se budou brát v potaz všechny akcie bez ohledu na jejich druh, podobu či formu, stejně tak jako zatímní listy.

Pouze takového akcionáře či skupinu akcionářů lze považovat za minoritní a jen tito mohou využít práva přisuzující se akciové menšině.

Samotná práva realizovaná menšinovými akcionáři nejsou upravena v jednom, popř. více na sobě navazujících, ustanovení. Jejich úprava je obsažena jak v části upravující práva a povinnosti akcionářů, tak v obecné části, ale např. i ve zvláštních právních předpisech.

¹⁰⁴ ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: *Obchodní zákoník....*, str. 602-610.

¹⁰⁵ V tomto období docházelo k odstátňování majetku, čehož se zúčastnila většina obyvatelstva.

8.1. Právo požadovat svolání mimořádného zasedání VH

Toto právo (obsažené v ustanovení § 181 ObchZ) slouží k tomu, aby se i tito společníci, jejichž podíl na společnosti je malý a tudíž jejich zájem těžko prosaditelný, mohli podílet na chodu společnosti.

Jestliže bude ekonomická situace i vedení společnosti v pořádku, nejspíše nebude nutné svolávat VH mimo její řádný termín. V případě potíží se již toto právo zdá více potencionálně využitelným.

O svolání mimořádné VH nemohou akcionáři žádat kdykoli, ale je třeba, aby byly splněny podmínky dané zákonem. Tou první je dosažená hranice pro určení minority a tou druhou, aby byla žádost směřována představenstvu, které má svolání VH na starosti.

Jelikož musí představenstvu žádost dojít, je z toho patrné, že žádosti budou mít písemnou formu. O svolání žádají minoritní akcionáři, tudíž budou muset doložit oprávnění toto po představenstvu žádat a zároveň i předložit ony skutečnosti, jež chtějí, aby byly na VH projednány, a to s patřičným odůvodněním. Současně musí jít o skutečnosti, které je VH oprávněna projednávat.¹⁰⁶

Představenstvo po obdržení žádosti svolá do 40 dnů mimořádnou VH, přičemž je nutné, aby se akcionáři o jejím konání dozvěděli alespoň 15 dnů předem. Představenstvo musí vyzrozumět akcionáře o programu VH a to v takovém znění, jaké mu bylo předloženo v žádosti o její svolání.¹⁰⁷

Vyjma případů, kdy představenstvo nesvolá mimořádnou VH z důvodu nepřislušnosti k projednání záležitostí¹⁰⁸, existují i případy, kdy svolání mimořádné VH pozastavují zvláštní zákony, kterými jsou zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákon č.21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 477/2001 Sb., o obalech, ve znění pozdějších předpisů. Zde je právo pozastaveno buď z důvodu porušení povinností akcionářů, anebo z důvodu nesplnění zákonných požadavků pro nabytí podílu na bance apod. Dále soud také judikoval, že nemůže být svolána mimořádná VH k tomu, aby znovu přerozdělila zisk, o kterém již rozhodla řádná VH do 6 měsíců po skončení účetního období.¹⁰⁹

¹⁰⁶ POKORNÁ, J. In POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol.: *Obchodní zákoník...*, s. 819.

¹⁰⁷ Tzn. že si představenstvo nesmí libovolně do programu vpisovat své vlastní body, ledaže by mu toto odsouhlasily osoby žádající o konání mimořádné VH.

¹⁰⁸ Např. i usnesení NS ze dne 22.2.2005, sp. zn. 29 Odo 407/2004 (dostupné též v *Právo kapitálových obch. společností*, str. 256) nebo usnesení NS ze dne 6.5.2004, sp. zn. 29 Odo 841/2003 (dostupné též v *Právo kapitálových...*, str. 256.)

¹⁰⁹ Rozhodnutí NS ze dne 30.9.2009, sp. zn. 29 Cdo 4284/2007.

Může nastat i situace, že představenstvo nevyhoví menšinovým akcionářům z jejich pohledu neoprávněně. Pak mají tito právo obrátit se na soud, který může rozhodnout v jejich prospěch a zmocnit je ke svolání mimořádné VH a i k ostatním úkonům, které s takovýmto svoláním souvisí. V těchto případech bude pozvánka kromě obvyklých údajů obsahovat i výrok soudu o možnosti svolání mimořádné VH samotnými akcionáři. Jestliže však akcionáři o její svolání požádají a představenstvo ji svolá s programem určeným akcionáři později, než mu zákon určuje pro svolání mimořádné VH, pak nemůže soud zmocnit akcionáře ke svolání VH s tímtož programem.¹¹⁰

8.2. Právo požadovat doplnění programu zasedání VH

Minoritní akcionáři jsou oprávněni žádat, aby na program konání VH byla zařazena určitá záležitost, kterou chtějí projednat s ostatními akcionáři. Tato žádost je opět směřována vůči představenstvu a je upravena v ustanovení § 182 odst. 1 písm. a) ObchZ.

Jestliže je tato žádost doručena představenstvu před rozesláním pozvánek na konání VH, není zde žádný očividný problém a představenstvo tento bod na program zasedání zařadí. Neučiní tak však, jde-li o záležitost, jež nepřísluší k projednání VH dle zákona nebo stanov.

Došlo-li již k rozeslání pozvánek, je nutné, aby byl doplněn program zasedání o konkrétní body požadované minoritou a to nejpozději do 10ti dnů před konáním VH. Je-li již na takovéto doplnění pozdě, musí být uskutečněno mimořádné zasedání VH, kde by se tyto body projednaly. Ledaže by se na valné hromadě sešli všichni akcionáři a dali svůj souhlas doplněním programu zasedání VH.

Může samozřejmě nastat situace, kdy představenstvo nevyhoví minoritním akcionářům a to bez řádného důvodu. V takových případech je představenstvo zodpovědné za škodu, kterou svým jednáním způsobilo. Především půjde o náklady, které vznikly z důvodu konání další VH, na které tyto body byly projednány.¹¹¹

Zajímavou se jeví skutečnost, kdy VH svolává jiný orgán než představenstvo, a s tím spojené názory na možnost požadovat doplnění programu zasedání VH u tohoto orgánu. Někteří autoři zastávají názor, že ustanovení se týká výslovně představenstva a tudíž není možné, aby minorita iniciovala doplnění programu vůči jinému orgánu.¹¹² Naproti tomu druhá skupina autorů se přiklání k myšlence možnosti žádat doplnění programu na základě analogie

¹¹⁰ Usnesení NS ČR ze dne 11.4.2000, sp. zn. 32 Cdo 2717/99 (dostupné i v *Právo kapitálových...*, str. 262 nebo ŠTENGLOVÁ, I.: *Přehled judikatury ve věcech obchodních společností*. ASPI Publishing s.r.o., 2002, str. 65).

¹¹¹ DVOŘÁK, Tomáš: *Akciová společnost...*, s. 234.

¹¹² Tamtéž.

s ustanovením § 199 odst. 1 ObchZ.¹¹³ Přikláním se k druhému názoru, který dovoluje akciové minoritě obrátit se se svou žádostí i k jinému orgánu, a to z toho důvodu, že dozorčí rada je oprávněna svolat VH v případě, že představenstvo je nečinné. A jestliže je oprávněna ji svolat, tak je na místě i možnost menšinových akcionářů směřovat svoji žádost vůči dozorčí radě, neboť její směřování vůči představenstvu by nebylo vyslyšeno a tím by bylo znemožněno uplatnění práva minority, které jim ObchZ dává.

8.3. Právo požadovat přezkum působnosti představenstva

Toto právo je realizací kontroly ze strany menšinových akcionářů. Ti mají právo požádat dozorčí radu, aby přezkoumala výkon působnosti představenstva. V žádosti musí být specifikovaná záležitost, jež má být prozkoumána. Dozorčí rada je povinna bez zbytečného odkladu tak učinit a poté podat akcionářům zprávu o zjištěných skutečnostech. Při zjištěných nedostatcích se shodují s názorem profesorky Pokorné, že je oprávněna dozorčí rada zakročit a učinit potřebná opatření.¹¹⁴

Co se týče samotného přezkoumání, není dána lhůta, jak dlouho by přezkoumání mělo trvat, tudíž lze odkázat na obecná ustanovení ObchZ, která nám říkají, že dozorčí rada má jednat s péčí řádného hospodáře.

Dále není zákonem zcela vyjasněna skutečnost oznámení zjištěných nedostatků akcionářům. Není zde určeno, zda je dozorčí rada povinna zjištěné informace sdělit a komu. Zda je sdělit jen minoritním akcionářům, jež požádali o přezkum, s čímž se ztotožňuje JUDr. T. Dvořák¹¹⁵, nebo všechny akcionáře na následující VH, jak tvrdí profesor Jan Dědič.¹¹⁶ T. Dvořák tvrdí, že kdyby došlo k seznámení se skutečnostmi zjištěnými dozorčí radou pouze u všech akcionářů na VH, došlo by tím k zeslabení ochrany minority. Naproti tomu ale souhlasí s tím, aby ve zprávě, kterou dozorčí rada VH předkládá, byla tato zjištěná skutečnost v případě přezkumu činnosti představenstva uvedena. Naproti tomu J. Dědič tvrdí, že v zákoně není uvedeno, zda má dozorčí rada povinnost informaci sdělit a dochází k této povinnosti aplikací § 201 ObchZ. Můj názor je shodný s T. Dvořákem, tj. dozorčí rada by měla informovat o zjištěných skutečnostech ty akcionáře, kteří podali ke kontrolnímu orgánu svoji žádost, a poté na nejbližší VH informovat se zjištěnými skutečnostmi i celou VH.

¹¹³ ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, L. a kol.: *Obchodní zákoník...*, s. 568.

¹¹⁴ POKORNÁ, J. In POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol.: *Obchodní zákoník.....*, s. 823.

¹¹⁵ DVOŘÁK, T.: *Akciová společnost...*, s. 234.

¹¹⁶ DĚDIČ, J. In DĚDIČ, J. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář. III.díl.* Praha: Polygon, 2002, s. 1822.

8.4. Právo ochrany majetkových práv společnosti vůči členům představenstva¹¹⁷

Právo nakládat s majetkem lze zařadit mezi jeden z úkonů, který je určen představenstvu, jež za určitých okolností jedná v těchto případech dle pokynů VH. Kontrolu činnosti představenstva má, jak již bylo řečeno výše, na starosti dozorčí rada, která je také oprávněna v případě pochybení představenstva vést proti němu soudní řízení jako zástupce AS.

Má tak tedy na starosti ochranu majetkových práv vůči představenstvu. Minoritní akcionáři ji mohou proto požádat, aby využila svých pravomocí a podala žalobu na člena představenstva, aby tak společnost uplatnila své právo na náhradu škody, jež vůči tomuto členovi má. Dozorčí rada je povinna jejich žádosti vyhovět, ledaže by došla k závěru, že nárok není oprávněný.

V případě, že dozorčí rada žádosti nevyhoví, ať už z jakéhokoli důvodu, jsou akcionáři podle ustanovení § 182 odst. 2 ObchZ oprávněni uplatnit právo společnosti u soudu sami. Tím se stává daný akcionář osobou, jež bude po celou dobu soudního jednání činit úkony jménem společnosti, a kromě něj nesmí tento post nikdo jiný v daném sporu zastávat, ledaže by byl oním akcionářem k tomu přímo zmocněn.

8.5. Právo ochrany majetkových práv společnosti vůči nedbalým akcionářům¹¹⁸

Tak jako mají minoritní akcionáři právo vystupovat v soudním řízení vůči představenstvu, neučiní-li tak dozorčí rada, mají toto právo i vůči akcionářům, kteří jsou ve zpoždění se splacením svého emisního kursu.

Minoritní akcionáři mohou opět podat žádost, nyní vůči představenstvu, aby učinilo patřičné kroky k nápravě v případě akcionářů vlastnicích zatímní listy, kteří dosud nesplátili svůj emisní kurs a jsou již v prodlení.

Představenstvo může proti takovýmto členům podat žalobu na splacení emisního kursu nebo postupovat dle ustanovení § 177 ObchZ a takového akcionáře vyloučit ze společnosti, tj. vést s nimi kaduční řízení.

Jestliže představenstvo jejich žádosti bez zbytečného odkladu nevyhoví, mohou menšinoví akcionáři uplatnit své právo podat žalobu na dotyčné akcionáře, ale již s nimi

¹¹⁷ ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I., TOMSA, M., PLÍVA, S.: *Obchodní zákoník*...., str. 608-609.

¹¹⁸ POKORNÁ, J. In POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol.: *Obchodní zákoník*...., s. 823-824.

nemohou vést kaduční řízení. Toto oprávnění přísluší pouze představenstvu, které také nese zodpovědnost za škodu způsobenou tím, že toto řízení nebylo vedeno.

8.6. Právo přezkumu zprávy o vztazích mezi propojenými osobami

Toto právo menšinových akcionářů upravené v ustanovení § 182 odst. 3 ObchZ je rozvedením práva upraveného v ustanovení § 66a odst. 13 ObchZ. Jde tu o zajištění ochrany členů ovládané osoby před osobou ovládající a jejími neoprávněnými zásahy do činnosti ovládané osoby. Tudíž dochází k posílení ochrany členů ovládané osoby a zajišťuje jim to možnost dozvědět se více o řízení společnosti.

V praxi funguje toto právo tak, že minorita podá žádost ke krajskému soudu, v jehož obvodu má společnost sídlo, o jmenování znalce, který provede onen přezkum. Je nutné prokázat kromě toho, že jde o minoritu, také důvod, pro který má být znalec jmenován. Zda jde o důvod závažný a do jaké míry, to je již na posouzení soudu. Přičemž soud nezkoumá podmínky stanovené pro jmenování znalce v ustanovení § 66a ObchZ, ale postačí mu, aby byly splněny podmínky stanovené v ustanovení § 181 odst. 1 ObchZ. Je nutné, aby k žádosti o jmenování znalce měla akciová minorita závažné důvody.¹¹⁹ Co může být závažným důvodem, určuje judikatura.¹²⁰

Cílem řízení má být určení znalce, který bude přezkoumávat zprávu o vztazích, nikoli samotné určení, který znalecký posudek vytvořený při přezkoumávání zpráv je správný. Toto rozhodnutí činí až jmenovaný znalec.¹²¹

Úkolem znalce bude prověřit, zda zpráva o vztazích mezi propojenými osobami obsahuje všechny náležitosti uvedené v ustanovení § 66a odst. 9 ObchZ a zda jsou tyto údaje pravdivé a úplné, a to z úplných podkladů, které je mu společnost povinna vydat.

8.7. Právo navrhnout výměnu likvidátora

Dalším právem náležejícím akciové minoritě je právo navrhnout výměnu likvidátora. Toto právo (upravené v ustanovení § 219 odst. 2 ObchZ) může mít omezení určené ve stanovách. Jestliže ty určí něco jiného, musí se minorita zachovat dle nich.

Žádost minority směřuje vůči soudu, aby tento odvolal z důvodu uvedeného v žádosti likvidátora dříve jmenovaného VH a aby místo něj zvolil jiného. Zahájené řízení vedené

¹¹⁹ ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, L. a kol.: *Obchodní zákoník...*, s. 569 – 570.

¹²⁰ Např. usnesení NS ze dne 23.9.2009, sp.zn. 29 Cdo 3887/2008.

¹²¹ Tamtéž.

před krajským soudem zahrnuje tedy jak odvolání stávajícího likvidátora, tak i jmenování likvidátora nového. V samotném návrhu nemusí být obsaženo jmenování nového likvidátora, soud jej může jmenovat i bez návrhu.

Obchodní zákoník neurčuje žádná speciální pravidla, dle kterých by měl soud postupovat při hodnocení důvodu stanoveného k odvolání likvidátora, a proto jediným kritériem, které je možné hodnotit, je posouzení návrhu ve vztahu k ochraně práv akciové minority a ve vztahu k zájmům, které má AS i všichni akcionáři, na celém průběhu i ukončení likvidace. Tj. aby společnost svou likvidací dostala dostatečné finanční prostředky, které ji zajistí zdárné vypořádání jak s věřiteli, tak i se samotnými akcionáři.¹²²

Jestliže se akcionáři obrátí na soud a ten shledá, že jsou dány podmínky pro odvolání likvidátora, pak musí společnost počkat do doby, než bude tento odvolán soudem a než soud jmenuje nového likvidátora. Nesmí si do doby pravomocného rozhodnutí soudu zvolit likvidátora nového.¹²³

8.8. Právo při vnitrostátní fúzi sloučením společnosti¹²⁴

Posledním právem, jež je specifické pro menšinové akcionáře a kterým se budu zde zabývat, je právo vzniklé při vnitrostátní fúzi, kdy dojde ke sloučení společností. Toto právo, jakož i samotná úprava fúze, je upravena zvláštním zákonem č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZPOSD“).

Právo akcionáře při vnitrostátní fúzi v sobě obsahuje několik dílčích práv upravených v ustanovení § 7 ZPOSD, které je ustanovením obecným. Kromě výčtu práv je zde stanovena i možnost vzdání se tohoto práva, kdy vzdání se práva musí mít zákonem stanovené náležitosti.

Je nutné si říci, co je to fúze. Jedná se o formu sloučení či splynutí společností, která ve své podstatě může být jak vnitrostátní tak i přeshraniční. U obou forem dochází k zániku společností, u sloučení lze i jedné společnosti, a to bez likvidace. U sloučení přechází jmění na již existující společnost, na rozdíl od splynutí, kde jmění přechází na společnost nově vzniklou. U obou forem platí, že společníci, kteří byli společníky zanikající společnosti, jsou i nadále společníky nástupnické společnosti.

¹²² POKORNÁ, J. In POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol.: Obchodní zákoník..., s. 1060.

¹²³ Usnesení NS ze dne 30.5.2000, sp. zn. 32 Cdo 524, 525/2000, dostupné též v Právní rozhledy 8/2000, roč. 8, Praha : C.H. Beck, str. 353 – 354.

¹²⁴ PELIKÁN, Robert: *Zákon o přeměnách obchodních společností a družstev. Komentář. I. díl.* Praha: Leges, 2010, s. 237.

Každý akcionář vlastní určitý počet akcií či jiných cenných papírů zanikající AS má nárok na výměnu těchto cenných papírů u nástupnické společnosti za touto společností emitované cenné papíry. Přímo v projektu fúze musí být určeno, zda dojde k výměně či zda akcionářům zůstanou původní cenné papíry, zda budou mít stejnou, vyšší či nižší jmenovitou hodnotu, apod. NS určil, že k výměně musí dojít bez zbytečného odkladu po výmazu zrušené společnosti z obchodního rejstříku.¹²⁵

Jestliže dojde k výměně akcií a z vážného důvodu bude výměnný poměr stanoven tak, že dojde k poškození akcionáře, má tento právo dle ustanovení § 106 odst. 2 ZPOSD na doplatek. Tento doplatek nesmí přesáhnout 10% jmenovité hodnoty akcií, které má akcionář výměnou nabýt a nemůže být vyplacen před zápisem vnitrostátní fúze do obchodního rejstříku.

Nejedná se o promlčitelné právo a výplata probíhá od třetího subjektu, který je určen představenstvem společnosti. Třetím subjektem může být např. banka či obchodník s cennými papíry.

Společník má v okamžiku schválení přeměny právo na dorovnání, jestliže poměr jmenovitých hodnot vyměněných akcií spolu s doplatkem není přiměřený. Toto právo smí uplatňovat pouze osoba vlastníci shora uvedené akcie či podíl ve společnosti v případě, že se svého práva předem nevzdala dle ustanovení § 9 ZPOSD. Toto judikoval i NS ve svém usnesení.¹²⁶ Svůj nárok musí uplatnit do 1 roku od účinnosti zápisu fúze do obchodního rejstříku, jinak toto právo zanikne. Tzn., že se jedná o právo promlčitelné. Kromě samotné dorovnávací částky náleží akcionáři i úroky z ní po dobu, po kterou tato částka nebyla nástupnickou společností vyplacena. Jejich výše se stanoví dle OZ. Dojde-li k vyplacení vyššího dorovnání než původně mělo být vyplaceno, není jeho příjemce povinen přeplatek vrátet.

Patrně nejdůležitějším právem akcionáře, které se mu naskýtá v souvislosti s fúzí společnosti, je právo na odkup akcií. Známe dva případy, kdy toto právo může akcionáři vzniknout. Prvním případem je dobrovolný odkup akcií upravený v ustanovení § 144 ZPOSD, který se děje v případě, že nástupnická společnost vlastní akcie se jmenovitou hodnotou dosahující alespoň 90% ZK zanikající společnosti. Za této skutečnosti pak může samotný projekt přeměny obsahovat závazek nástupnické společnosti, že odkoupí zbývající akcie.

¹²⁵ Usnesení NS ze dne 24.1.2006, sp. zn. 29 Odo 1418/2005.

¹²⁶ Usnesení NS ze dne 5.5.2005, sp. zn. 29 Odo 749/2003: „Právo na dorovnání může u soudu uplatňovat pouze akcionář, který byl akcionářem některé zúčastněné společnosti v době konání VH, která o převodu jmění rozhodla, do doby podání žaloby nezczil žádné akcie ani zanikající, ani nástupnické společnosti a nevzdal se práva na dorovnání.“

Cena, která má být za tyto akcie vyplacena, má být dle ustanovení § 150 odst. 2 ZPOSD přiměřená hodnotě akcie. Polemizující je pak samotná otázka, ze které hodnoty akcie se bude při stanovení ceny vycházet. Zda z hodnoty akcie před fúzí či z hodnoty akcie již vyměněné. Je zde vhodné poměřovat hodnotu akcie s akcií původní, nevyměněnou, neboť by pak mohlo dojít k riziku nepřesného určení ceny, jelikož do hodnoty akcie již vyměněné lze zahrnout i doplatek.

Druhým případem, kdy vznikne akcionáři právo na odkup jeho akcií, je odkup povinný stanovený v ustanovení § 145 ZPOSD. Tento povinný odkup nastane v situaci, kdy se změni při fúzi postavení akcionáře. K tomu dojde tehdy, jestliže jsou mu vyměněny jeho akcie za akcie jiného druhu, dojde ke změně jeho práv a tím se mu zhorší jeho postavení ve společnosti, popř. dojde k jinému zhoršení jeho postavení, které ustanovení ZPOSD vyjmenovává. Zde musí projekt přímo obsahovat závazek nástupnické společnosti na odkup akcií od akcionáře. Tímto akcionářem může být jen společník, který byl akcionářem zúčastněné společnosti v době konání VH rozhodující o fúzi, zúčastnil se této VH a hlasoval proti uskutečnění fúze. Tato právní úprava je tu na ochranu těch akcionářů, jimž se má změnit právní postavení k horšímu v důsledku plánované fúze, aniž by si toto zhoršení zaviniili oni sami.

Vyjmenované situace, ve kterých má akcionář právo na odkup svých akcií, jsou stanoveny taxativně a navazují svým určením na ustanovení § 186a ObchZ. Toto ustanovení také obsahuje povinný odkup akcií a to při operacích, které se dějí mimo fúzi. S ustanovením § 145 ZPOSD pak je zabráněno, aby byl povinný odkup akcií obcházen a aby docházelo k fúzím pouze účelovým.¹²⁷

Aby mohlo být toto právo uplatněno, je třeba, aby v samotném projektu byla obsažena i identifikace akcionářů, jejichž právní postavení se má v důsledku fúze změnit.

Oprávněným akcionářům majícím právo na odkup akcií učiní společnost veřejný návrh smlouvy. Tento veřejný návrh musí být učiněn do 2 týdnů ode dne, kdy je zápis o fúzi do obchodního rejstříku účinný i vůči třetím osobám, musí být uveřejněn zákonem stanoveným způsobem a musí obsahovat všechny potřebné náležitosti. Takto zveřejněný návrh smlouvy již nelze změnit či odvolat, a jestliže k němu akcionář přistoupí, i pro něj platí jeho nezměnitelnost a nezrušitelnost. Neučiní-li společnost takovýto veřejný návrh smlouvy, má akcionář právo zaslat nástupnické společnosti svůj návrh smlouvy na odkup akcií a to v písemné formě. Nebude-li tento návrh přijat, může se obrátit na soud.

¹²⁷ PELIKÁN, Robert: *Zákon o přeměnách obchodních...*, s. 239.

Dalším právem souvisejícím s vnitrostátní fúzí je právo akcionáře na opis nebo výpis listin uvedených v ustanovení § 119 odst. 1 ZPOSD, které je společnost povinna uveřejnit v určitém datu před konáním VH rozhodující o fúzi. Opis či výpis mají být akcionáři poskytnuty bezodkladně. Do těchto listin má akcionář právo nahlédnout i při samotném konání VH.

Závěrem je vhodné zmínit možnost akcionáře podat návrh na vyslovení neplatnosti projektu přeměny a to pouze zároveň s návrhem na vyslovení neplatnosti VH, která o této přeměně rozhodovala. Tento návrh může být podán pouze do 3 měsíců ode dne, kdy bylo přijato usnesení VH. Jedná se o prekluzivní lhůtu. Soud za důvod pro vyslovení neplatnosti projektu přeměny nepovažuje nepřiměřený výměnný poměr akcií, k tomuto slouží návrh na dorovnání či žaloba na náhradu škody. Vysloví-li soud neplatnost projektu přeměny a neplatnost usnesení VH, pak je takovéto rozhodnutí účinné i vůči třetím stranám, tj. erga omnes, nikoli jen inter partes. Všechny následky s tím spojené jdou k tíži nástupnické společnosti, oprávněnými jsou zde všechny zúčastněné společnosti, a to společně a nerozdílně.¹²⁸

¹²⁸ Usnesení NS ČR ze dne 17.12.1997, sp. zn. 1 Odon 88/97, stejně tak i usnesení NS ČR ze dne 29.4.2008, sp. zn. 29 Cdo 372/2007.

9. Samostatně převoditelná práva¹²⁹

Kromě práv, která jsou neodlučitelně spjata s akcií, tj. jsou do tohoto cenného papíru vtělena a nemohou být bez něj použita, existují i určitá práva, se kterými může akcionář operovat, aniž by musel zároveň nějakým způsobem disponovat i se samotným cenným papírem. Takováto práva nazýváme samostatně převoditelnými právy a jsou vyjmenována v ustanovení § 156a ObchZ. Jedná se o právo na výplatu dividendy, právo na výplatu podílu na likvidačním zůstatku a přednostní právo na upisování akcií a vyměnitelných a prioritních dluhopisů. Tento výčet je taxativní a nelze jej samovolně orgány společnosti rozšiřovat.

Ostatní práva jsou vtělena do cenného papíru a existují pouze v souvislosti s tímto papírem, nikoli samostatně, tj. jestliže bude chtít akcionář převést dané právo, bude muset převést celý cenný papír. Což je rozdíl oproti samostatně převoditelným právům.

Je nutné uvědomit si, že práva nejsou samostatnými právy sama o sobě, ale samostatně převoditelnými se stávají až v okamžiku, kdy se stávají konkrétní pohledávkou vůči společnosti, tzn. v okamžiku, kdy akcionář může toto právo vynutit. Lze to uvést na příkladu práva na dividendu, které akcionáři vzniká v okamžiku, kdy VH rozhodne o rozdělení zisku a ztrát. Před tímto okamžikem nemůže akcionář právo na dividendu převést, jestliže mu zatím žádná dividenda nevznikla.

Samostatně převoditelná práva se postupují prostřednictvím postupní smlouvy, jejíž úpravu lze nalézt v ustanovení § 524 až 530 OZ. Aby byla smlouva platná, musí být uzavřena písemně. Zároveň je třeba, aby postoupitel (akcionář) oznámil postoupení tohoto práva bez zbytečného odkladu dlužníkovi (společnosti). U těchto smluv není třeba, aby s nimi společnost vyslovovala svůj souhlas, zároveň není oprávněna požadovat, aby jí byla smlouva o postoupení předložena, jestliže jí tuto skutečnost, tj. postoupení, akcionář sdělil. Toto je oprávněna společnost požadovat, jestliže půjde o oznámení postoupení práva postupníkem, tj. osobou, na kterou právo smlouvou přešlo.

Na základě sdělení postoupení podává společnost u zaknihovaných cenných papírů příkaz k zápisu této skutečnosti. Zápisem se pak od sebe odděluje zaknihovaný cenný papír, s nímž disponuje daný akcionář, a dále samostatně převoditelné právo, kterým disponuje nabyvatel. Dále se pak toto právo nepřevádí pomocí smlouvy o postoupení pohledávky, ale podle ustanovení zákona o podnikání na kapitálovém trhu, který nám upravuje postup při převádění cenných papírů.

¹²⁹ POKORNÁ, J. In POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol.: Obchodní zákoník..., s. 712 – 714.

ZPKT nám dále upravuje možnost oddělení samostatně převoditelného práva od akcie a vydání opčního listu pro uplatnění tohoto práva a to v případě přednostního práva na upisování akcií a na nabytí vyměnitelných a prioritních dluhopisů. Kromě opčního listu může být pak vydán i kupón na uplatnění práva na výnos z akcie. Tento kupón se vydává jako cenný papír na doručitele, v listinné podobě formou kupónového archu.

O právo na výplatu dividendy a právu na vyplacení podílu na likvidačním zůstatku bylo pojednáno již v kapitole majetkových práv, proto se budu dále zabývat jen přednostním právem na upisování akcií a vyměnitelných a prioritních dluhopisů.

9.1. Přednostní právo na upisování akcií a vyměnitelných a prioritních dluhopisů¹³⁰

Toto právo v sobě skýtá ve své podstatě práva dvě, a to přednostní právo na upisování akcií a dále přednostní právo na upisování vyměnitelných a prioritních dluhopisů. Obě se vztahují k institutu zvyšování ZK společnosti a jsou upravena v ustanovení § 160 a § 204a ObchZ. Přednostní právo na upsání akcií mají všichni akcionáři garantováno přímo ze zákona. Samotné upisování se děje na základě smlouvy mezi upisovatelem a AS.

9.1.1. Právo na upisování vyměnitelných a prioritních dluhopisů

Co se týče přednostního práva na upisování vyměnitelných a prioritních dluhopisů, je možné toto právo uplatnit ode dne, kdy bylo usnesení VH o zvýšení ZK zapsáno do obchodního rejstříku, přičemž v případě vyměnitelných a prioritních dluhopisů musí jít o zvýšení podmíněné. U přednostního práva na upisování akcií je možné jej uplatnit též ode dne zapsání usnesení VH do obchodního rejstříku, ale zde se jedná o usnesení o zvýšení ZK novými vklady. Samotné rozhodnutí o zvýšení ZK není, jak judikoval NS, rozhodnutím o tom, zda AS smlouvu s upisovatelem uzavře nebo ne.¹³¹ Tu musí uzavřít na základě přednostního práva vždy.

V první řadě je nutné si zodpovědět otázku, co jsou to vlastně dluhopisy. Dluhopis neboli obligace, je dle zákona č. 190/2004 Sb., o dluhopisech, ve znění pozdějších předpisů, zastupitelný cenný papír, ve znění pozdějších předpisů, s nímž je spojeno právo na splacení určité částky. K jejich vydání je třeba zažádat si o povolení u ČNB, v určitých případech musí s emisí dluhopisů souhlasit i ministerstvo financí.

¹³⁰ ELIÁŠ, K. In ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J.: *Kurs obchodního práva. PO jako.....*, s. 323 – 324, 347.

¹³¹ Usnesení NS ČR ze dne 9.2.2000, sp. zn. 32 Cdo 2963/99.

Rozdíl oproti akcií lze vidět ve finančních prostředcích, které jsou oproti daným cenným papírům placeny. U akcií se majitelem finančního protiplnění stává společnost, jež emitovala akcie, u dluhopisů jde pouze o formu půjčení finančních prostředků, které je AS po určité době povinna majiteli dluhopisu vrátit. Výnosy, které z dluhopisů jejich majitel získá, nedosahují zpravidla výše dividendy, na kterou má nárok majitel akcie, ale na druhou stranu nenese majitel dluhopisu riziko ztráty své investice, což nelze říct o akcionáři akciové společnosti, která se dostane do potíží. Dalším rozdílem mezi těmito cennými papíry jsou pak s nimi spojená práva. S akcií spojujeme práva akcionáře na vedení AS, u dluhopisů se s takovými právy nesetkáváme.

Dluhopisy dle ObchZ můžeme členit na prioritní a vyměnitelné. Rozdíl mezi těmito druhy spočívá v rozhodnutí se majitele dluhopisu, jaké právo bude mít po uplynutí doby pro vrácení jmenovité hodnoty dluhopisu. U vyměnitelných dluhopisů po uplynutí doby pro vrácení žádá jejich majitel výměnu za akcie stejné jmenovité hodnoty, jakou měli ony dluhopisy. Dále se také může rozhodnout, aby mu byla vrácena finanční částka, kterou prostřednictvím dluhopisu společnosti zapůjčil. V takovém případě se nebude podílet na zvýšení ZK a nestane se akcionářem společnosti. U prioritních dluhopisů si pak akcionář vyměňuje přednostní právo na upsání akcií, jejichž jmenovitá hodnota odpovídá jmenovité hodnotě dluhopisů. Zároveň má právo na výplatu nominální hodnoty a výnos z dluhopisu.

U obou druhů se můžeme setkat s dluhopisy, jež mají podobu jak zaknihovanou, tak i listinou, stejně tak mohou znít jak na doručitele, tak i na řad. U zaknihovaných dluhopisů smí práva s nimi spojená vykonávat pouze osoba, jejíž iniciály jsou v rozhodný den v evidenci zaknihovaných cenných papírů uvedeny. U zaknihovaných prioritních dluhopisů je nutnost vydání opčního listu, o kterém byla zmínka již výše.¹³²

Podmínkou pro vydání dluhopisů je zmínka o této možnosti ve stanovách společnosti, tj. je nutné, aby stanovy dovolovaly, že při podmíněném zvýšení ZK smí VH rozhodnout též o vydání dluhopisů, ať již prioritních či vyměnitelných.

9.1.2. Přednostní právo na upisování akcií¹³³

V mnoha bodech se přednostní právo na upisování vyměnitelných a prioritních dluhopisů shoduje s přednostním právem na upisování akcií. Toto právo má každý akcionář AS, jestliže dochází ke zvyšování ZK, a to v takovém rozsahu, jaký je jeho podíl na ZK společnosti.

¹³² ŠVARC, Zbyněk: *Základy obchodního práva*. 2. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. s. 172 – 173.

¹³³ ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: *Obchodní zákoník...*, s. 757 – 760.

Účelem je především umožnit akcionáři, aby mu byl při zvyšování ZK zachován jeho podíl na společnosti v nezměněné výši. Akcionář má právo, nikoliv povinnost, této možnosti využít, ale jelikož jde o základní akcionářské právo, společnost jej nesmí stanovami vyloučit či omezit. To může učinit jen na základě usnesení VH a ne jinak, než zákonem stanoveným způsobem, je-li to v důležitém zájmu společnosti.

Toto právo lze omezit, ale pouze ve vztahu ke všem akcionářům, tzn., že nelze omezit přednostní právo na upsání akcií jen některým akcionářům, a ostatním je ponechat v nezměněné podobě. Zároveň musí být omezena takovým způsobem, aby byla omezena práva všech akcionářů poměrně ve vztahu k jejich podílu na ZK společnosti (ustanovení § 204a ObchZ).¹³⁴ V ostatních případech není omezení či vyloučení přednostního práva dovoleno, popřípadě je nepřipustnost omezení či vyloučení přednostního práva akcionářů přímo výslovně zákonem stanovena. Tak je tomu při kombinovaném zvýšení ZK.

V případě rozhodnutí o zvýšení ZK nepeněžitými vklady zákon žádný zákaz ohledně vyloučení přednostního práva na upisování akcií v tomto případě nestanovuje.¹³⁵ V určitých situacích nám zákon pouze zakazuje upisovat akcie na základě nepeněžitých vkladů (např. zvýšení ZK kombinovaným způsobem).¹³⁶

9.2. Vzdání se práva

Jelikož se jedná o právo akcionáře, může se jej tento vzdát, a to podle ObchZ dokonce ještě před usnesením o zvýšení ZK.¹³⁷ Prohlášení, jímž se práva vzdává, musí být učiněno písemně, je zde nutnost úředně ověřených podpisů nebo učinění tohoto prohlášení na VH, která má rozhodovat o zvýšení ZK. Jestliže bylo prohlášení učiněno na VH, tak jej musí uvést notář ve svém zápisu o rozhodnutí VH. Učinění takového prohlášení je účinné nejen ve vztahu k akcionáři, který jej činil, ale zároveň také vůči jeho právním nástupcům.

¹³⁴ O vyloučení či omezení přednostního práva rozhoduje VH alespoň tříčtvrtinovou většinou hlasů přítomných akcionářů (ustanovení § 186 ObchZ).

¹³⁵ Mnohdy lze hovořit o vyloučení přednostního práva akcionářů, je-li upisován ZK nepeněžitými vklady. ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I, PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 13.vydání. Praha: C.H.Beck, 2010, s 755.

¹³⁶ ELIÁŠ, K. In ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J.: *Kurs obchodního práva. PO jako.....*, s. 324.

¹³⁷ Ustanovení § 204a ObchZ.

10. Základní povinnosti akcionářů

Tak jako má akcionář určitá zákonem zaručená práva, má ve vztahu k AS i jisté povinnosti. Jednotlivých povinností vyjmenovává ObchZ řadu. Já se budu zabývat povinností splatit emisní kurs upsaných akcií, která je uváděna jako jedna z hlavních, ne-li nejhlavnější, povinností akcionáře, dále poté povinností oznamovací a povinností učinit veřejný návrh na koupi akcií.

10.1. Povinnost splatit včas emisní kurs akcií¹³⁸

Splacení emisního kursu upsaných akcií upravuje ObchZ a rozvrhuje jejich splacení a splacení případného emisního ážia do několika etap. Ačkoliv se tak děje, nejsou stanoveny pevné hranice, kterými by se jednotlivé etapy od sebe oddělovaly. Jedinou konkrétní mez, která je dána, lze spatřovat v konání ustanovující VH. Ostatní časová rozmezí se uvádí dle uvážení jednotlivých zakladatelů, přičemž musí být známa již předem, než dojde k samotnému upsání.

U veřejné nabídky akcií musí upisovatel splatit celé emisní ážio, existuje-li, a alespoň 10% jmenovité hodnoty upsaných akcií v době, jaká je určena i zakladatelům ve veřejné nabídce akcií. Jestliže upisovatel povinnost nesplní, je následkem neúčinnost takového upsání. Zakladatelé jsou pak v tomto případě povinni vrátit upisovateli částku, jenž již splatil.¹³⁹

Upisovatelé musí splatit upsané akcie ve lhůtě, která je stanovena buď v listině upisovatelů, jedná-li se o akcie získané na základě veřejné nabídky akcií dle § 164 ObchZ, nebo v zakladatelské smlouvě či zakladatelské listině. Toto je předpokladem ke konání ustavující VH.¹⁴⁰

Do ustavující VH musí upisovatel splatit celé emisní ážio, existuje-li, a alespoň 30% jmenovité hodnoty jím upsaných akcií. Tzn., že poté, co při upsání splatí upisovatel 10% jmenovité hodnoty upsaných akcií, musí splatit alespoň ještě dalších 20%.

¹³⁸ POKORNÁ, J. In POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol.: *Obchodní zákoník...*, s. 760 – 767.

¹³⁹ Jestliže dojde k neúčinnému upsání, je otázkou, zda to bude mít vliv na založení společnosti. Jestliže dojde k upsání jen navrhovaného ZK, pak by neúčinnost upsání měla za následek i neúčinnost upsání všech akcií všech upisovatelů a muselo by dojít k nové veřejné nabídce akcií. Jsou-li upsány akcie, jejichž součet jmenovitých hodnot nám bude navrhovaný ZK přesahovat, pak neúčinnost jednoho individuálního upsání nemusí znamenat automaticky neúčinnost celkového upsání a mohlo by dojít k založení AS, jestliže při neúčinnosti individuálního upsání neklesne součet jmenovitých hodnot účinně upsaných akcií pod výši navrhovaného ZK.

¹⁴⁰ Podmínky pro konání stanoveny v ustanovení § 170 ObchZ.

Výjimku představují nepeněžité vklady, které musí být nejprve schváleny ustavující valnou hromadou, a proto nemusí dojít k jejich splacení ještě před jejím konáním.

10.1.1. Peněžité či nepeněžité vklady¹⁴¹

Povinnost splatit emisní kurs akcií se obvykle plní ve formě peněžitého plnění, ale existují i případy, kdy je dovoleno, aby byly upsané akcie spláceny nepeněžitými vklady.

Nepeněžitými vklady může být splacen dle ustanovení § 59 ObchZ jen majetek, u kterého lze zjistit jeho hospodářskou hodnotu a jenž může být společností využit ve vztahu k jejímu předmětu podnikání. Za nepeněžitý vklad nelze považovat závazek, jenž by se týkal provedení práce nebo poskytnutí určité služby daným upisovatelem. Takovéto závazky jsou totiž obchodním zákoníkem zakázány. Nepeněžité vklady lze tedy definovat jako věci i jiné majetkové hodnoty, vyjma pohledávek vůči společnosti. Pohledávka může být započtena proti pohledávce společnosti na splacení vkladu nebo emisního kursu, jen stanoví-li tak zákon.

Pro nepeněžité vklady nám stanovuje ObchZ určitá pravidla, týkající se jak jejich oceňování, tak i uvádění jejich peněžitého vyjádření v daných dokumentech a samozřejmě i jejich splacení.

Nepeněžité vklady upisovatelů musí být oceněny posudkem, který zpracuje nezávislý znalec, jehož jmenuje soudce. Návrh na jeho jmenování může dle ustanovení § 59 odst. 3 ObchZ podat zakladatel, budoucí zakladatel či společnost.

Hodnota nepeněžitého vkladu zjištěná znaleckým posudkem musí být uvedena v zakladatelské listině či zakladatelské smlouvě. Nepeněžitý vklad musí být zakladatelem splacen před zápisem výše ZK do obchodního rejstříku. Nedojde-li k převedení nepeněžitého vkladu na společnost, je povinen zakladatel splatit emisní kurs v peněžité formě a společnost je povinna vrátit nepeněžitý vklad.

Nepeněžitými vklady se smí upisovat ke splacení emisního kursu pouze zakladatel. Toto právo je odejmuto upisovateli v případě veřejné nabídky akcií. Důvod je nasnadě. Aby mohlo dojít k upsání nepeněžitým vkladem, je nutné, aby byl vklad ohodnocen posudkem a poté tento vklad schválen na ustavující VH, což by znamenalo, že po upsání akcií ve výši navrhovaného ZK by ve finální části nebylo možno posoudit účinnost takového upsání a následně by se nemohla konat ustavující VH, neboť je třeba splatit určitou část vkladu ještě před jejím konáním.

¹⁴¹ ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: *Obchodní zákoník.....*, s. 222.

Se splacením upsaných akcií nepeněžitými vklady se lze setkat poté i při zvyšování ZK. V tomto případě lze splatit upsané akcie nepeněžitými vklady, jen je-li to v důležitém zájmu společnosti a musí k tomu dojít pouze zákonem stanoveným postupem. Údaje o nepeněžitém vkladu a jeho vyjádření v nabytých akciích musí být uvedeny v usnesení VH. Upisuje-li touto formou jediný akcionář nebo určitý zájemce akcie, bude nepeněžitý vklad popsán ve smlouvě o upsání akcií, jež bude touto osobou uzavřena se společností. Upisují-li takto akcie všichni akcionáři, půjde o dohodu uzavíranou mezi nimi.

Kromě splacení vkladu peněžitou formou či nepeněžitou formou se zde nabízí i možnost kombinace obou forem. ObchZ toto vůbec neupravuje, ale domnívám se, že by tato forma mohla být možná. V případě zakladatelů by se postupovalo u nepeněžité části obdobně jako v případě celého upsání nepeněžitým vkladem.

10.1.2. Splnění povinnosti

Jakmile splní upisovatel svoji povinnost a splatí povinnou část či dokonce celý emisní kurs upsaných akcií, má právo, aby mu bylo vydáno určité osvědčení, že takto učinil. Před založením AS je tímto osvědčením písemné potvrzení a jsou v něm uvedeny údaje o upsaných akciích, celkové hodnotě emisního kursu upsaných akcií a rozsahu jeho splacení.

Po vzniku společnosti se pak potvrzení vymění za akcie, byl-li emisní kurs zcela splacen, nebo za zatímní list, je-li nutné ještě část emisního kursu splatit.

10.1.3. Porušení povinnosti¹⁴²

Upisovateli je pro splacení emisního kursu stanovena lhůta. Není-li lhůta uvedena, pak dle ustanovení § 177 ObchZ je třeba učinit tak nejpozději do jednoho roku od vzniku společnosti.

Nedodrží-li upisovatel lhůtu, zaplatí úroky z prodlení z nesplaceného emisního kursu či jeho části. Výše úroků je stanovena ve stanovách AS, popř. činí úroky 20% z nesplaceného emisního kursu ročně (ustanovení § 177 ObchZ).

Kromě zaplacení úroků, které nabíhají automaticky, představenstvo vyzve upisovatele, aby splatil emisní kurs v dodatečně lhůtě určené stanovami. Jestliže ji neurčují stanovy, činí tato lhůta 60 dnů od doručení výzvy.

Nedojde-li k nápravě ani po takto určené době a upisovatel stále neuhradil emisní kurs akcií, pak jej představenstvo vyloučí ze společnosti. Zároveň jej vyzve, aby vrátil zatímní list, a k tomu mu určí přiměřenou lhůtu. Kromě povinnosti vrátit zatímní list vyloučený upisovatel

¹⁴² POKORNÁ, J. In POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol.: Obchodní zákoník..., s. 793 – 797.

ručí společnosti za splacení emisního kursu akcií, k jehož splacení se on sám upsal. Vyloučení nemá dle soudu povahu sankční, nýbrž znamená ochranu zájmů třetích osob na splacení vkladů.¹⁴³ Je-li svolána VH, která má rozhodnout o vyloučení, ale dříve než dojde k jejímu konání, stačí akcionář splatit celý svůj vklad, nemůže již o vyloučení rozhodnout. Společnost však nadále smí požadovat po akcionáři úroky za pozdní splacení.¹⁴⁴

Soud nám zde již dříve judikoval, že závazek splatit emisní kurs vyplývá ze společenské smlouvy, tj. bude se řídit pouze třetí částí ObchZ. Zároveň určil, že pro tento závazek není určena žádná speciální úprava promlčení. Proto, uplynou-li 4 roky od vzniku závazku, bude tato povinnost promlčena.¹⁴⁵

10.2. Oznamovací povinnost¹⁴⁶

Oznamovací povinnost akcionáře je upravena v ZPKT, konkrétně v ustanovení § 122, kam byla začleněna v roce 2004 po vyjmutí z ObchZ.

Jedná se o povinnost, kterou nemají všichni akcionáři, ale jen ti, kteří splňují podmínky stanovené tímto zákonem. Podmínkou je buď dosažení či přesažení určitého podílu na hlasovacích právech emitenta, je-li jeho ZK vyšší než 100.000.000 Kč, nebo pokles tohoto podílu na hlasovacích právech pod hranice uvedené v ustanovení § 122 ZPKT.

Oznamovací povinnost se netýká pouze osoby, která zvýšila či snížila svůj podíl ve společnosti vlastním přičiněním, ale také osob, kterým se podíl zvýšil či snížil v důsledku zvýšení či snížení ZK.

Nezáleží ani na skutečnosti, jestli osoba využívá svých práv nabytých v souvislosti se zvýšením podílu ve společnosti. I v tomto případě musí splnit svoji oznamovací povinnost. Nejde totiž o skutečnou možnost využití, ale i o její potenciál.

ZPKT udává i výjimky v osobách, které oznamovací povinnost nemají vůbec, a současně i v osobách, které mají oznamovací povinnost, ale je stanovena jiným podílem na hlasovacích právech společnosti než u ostatních. V druhém případě jde o zákonem vyjmenované kvalifikované investory, o osoby ovládající osoby, jež poskytují investiční služby. V prvním případě jsou pak v ustanovení § 122a ZPKT uvedeny taxativně osoby, které tuto povinnost nemají. Za takové osoby se považují např. ovládané osoby, jestliže oznamovací povinnost splnila osoba ovládající, člen Evropského systému centrálních bank,

¹⁴³ Usnesení NS ČR ze dne 20.4.1998, sp.zn. 1 Odon 132/97.

¹⁴⁴ Tamtéž.

¹⁴⁵ Rozsudek NS ČR ze dne 22.1.2009, sp. zn. 29 Cdo 1553/2007.

¹⁴⁶ DVOŘÁK, T.: *Akciová společnost...*, s. 238 – 245.

získá-li rozhodný podíl při plnění úkolů v souvislosti se svým členstvím, nebo tvůrce trhu, který je obchodníkem s cennými papíry.

Oznamovací povinnost může mít i samotný emitent, jestliže sám nebo prostřednictvím jiné osoby získá zákonem stanovený podíl na všech hlasovacích právech.

Oznamovací povinnost se plní do 4 pracovních dnů ode dne, kdy se osoba dozvěděla nebo měla dozvědět o skutečnosti, jež tuto povinnost zakládá. Zároveň je určena fikce, že o takovéto skutečnosti se osoba dozví nejpozději 2 dny poté, co nastala. Je možné, aby povinnost vznikla více osobám. Ty pak mohou učinit společné oznámení. Toto oznámení se činí písemně a stačí, aby bylo ve stanovené lhůtě odesláno, nemusí dojít k jeho přijetí druhou stranou. Tj. jedná se o lhůtu procesní. Oznamovací povinnost se plní vůči emitentovi a dále vůči ČNB. ČNB je povinna oznámit skutečnosti, jež obdržela, a současně i informaci o výši samotného podílu na hlasovacích právech dle právní úpravy do 3 dnů ode dne, kdy se o ni sama dozvěděla. Tj. dozví-li se ČNB z vlastních zdrojů o nabytí podílu dříve, než ji dojde oznámení od povinné osoby, musí tuto informaci sdělit bez ohledu na datum obdržení tohoto oznámení.

Samotný způsob oznámení je upraven vyhláškou č. 234/2009 Sb., o ochraně proti zneužívání trhu a transparentci (dále jen „vyhláška“). Vyhláška stanovuje zasílání informací pomocí elektronického formuláře, který musí být podepsán kontaktní osobou formou zaručeného elektronického podpisu. Bez zaručeného podpisu lze zaslat oznámení, jestliže je současně zasláno i v listinné podobě nebo prostřednictvím datové schránky. Tyto informace se pak zveřejní způsobem, který opět určuje tato vyhláška.

Nesplněním povinnosti nedochází k neplatnosti právního úkonu, kterým osoba nabyla určitého podílu na hlasovacích právech emitenta, ale dochází k pozastavení jejích hlasovacích práv takto nabytých. Pozastavení bude trvat do té doby, než osoba povinná splní svoji povinnost. Samotné pozastavení hlasovacích práv jako následek za porušení povinnosti judikoval i NS.¹⁴⁷

¹⁴⁷ Usnesení NS ČR ze dne 27.5.2008, sp. zn. 29 Odo 1400/2006: „Osoby jednající ve shodě, které získají podíl na hlasovacích právech společnosti, která má veřejně obchodovatelné akcie, v rozsahu jedné desetiny nebo více všech hlasovacích práv spojených s akciemi společnosti, mají oznamovací povinnost vůči společnosti a středisku cenných papírů, jejíž nesplnění má za následek zákaz výkonu hlasovacích práv z akcií, na které oznamovací povinnost dopadala.“

10.3. Povinnost učinit nabídku na odkoupení akcií¹⁴⁸

Jedná se o povinnost stanovenou v ustanovení § 186a odst. 5 ObchZ, kterou má akcionář, který hodlá odkoupit akcie AS, jež tato společnost odkoupila od akcionářů nesouhlasících s určitou změnou, pro kterou mohou svoji účast ve společnosti zrušit odprodejem akcií AS. Úprava dopadá na všechny veřejné návrhy bez zřetele na charakter účastnických cenných papírů, na které se návrh vztahuje. Což je rozdíl oproti ZNP, který se věnuje pouze nabídkám převzetí v souvislosti s cílem ovládnout společnost, jež vydala kótované účastnické cenné papíry.¹⁴⁹

10.3.1. Akcionář

Tuto povinnost mají akcionáři, kteří se změnou souhlasili. Ti svým jednáním způsobili, že jiným akcionářům byla způsobena újma a v důsledku toho chtějí společnost opustit. Toto určil i NS, když řekl, že tíha důsledků splnění povinnosti (tj. učinění návrhu na odkup akcií společností) dopadne na akcionáře, kteří podpořili změnu.¹⁵⁰

10.3.2. Odkup akcií¹⁵¹

Akcionář je povinen odkoupit od společnosti akcie, jež ona odkoupila od nesouhlasících akcionářů. Musí tak učinit do tří měsíců od doby, kdy společnost uveřejnila návrh na odkup cenných papírů. Poměr odkupovaných akcií připadajících na akcionáře se vypočte dle poměru, který daný akcionář má ve společnosti na základě vlastnictví svých cenných papírů. Tj. nelze po něm chtít, aby odkoupil více akcií, než na něj připadá. Zároveň není možné, aby na základě této povinnosti odkupoval cenné papíry, které společnost vlastní z jiného důvodu, než je odkoupení od nesouhlasících akcionářů.

Cenné papíry odkupuje akcionář od společnosti za cenu, za kterou je získala společnost. K ní se přičtou ještě úroky. Výpočet úroků je obtížnější, neboť ObchZ stanovuje, že tento úrok má být úrokem, který požadují banky za vedení běžného účtu. Bohužel už není určeno, která banka bude pro zjištění výše úroků směrodatná. Proto musí dojít ke sběru informací o všech úrocích za běžný účet u všech bank a úrok zprůměrovat. Poté se teprve dostaneme k výpočtu samotné výše úroku dle výše ceny akcie.

Dalším problémem zde bude den, od kterého se úrok počítá. Zde souhlasím s názorem JUDr. Dvořáka, že půjde nejspíše o den podepsání smlouvy o převodu akcií mezi společnostmi

¹⁴⁸ POKORNÁ, J. In POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol.: *Obchodní zákoník...*, s. 880 – 881.

¹⁴⁹ O nabídce převzetí viz. kapitola 7.2.

¹⁵⁰ Usnesení NS ze dne 1.3.2007, sp. zn. 29 Odo 1662/2005.

¹⁵¹ Dvořák, T.: *Akciová společnost...*, s. 260 a násl.

a akcionářem, jenž vystupuje ze společnosti. Velice nelogicky pak působí onen problém s jednotlivými cennými papíry a jejich výší úroků, když o nich nebyla smlouva sepsána v jeden den. Další možností zamyšlení pak nabízí skutečnost, jaké cenné papíry nabude ten který akcionář, když u každého bude stanovena jiná výše úroku vzhledem k jinému datu uzavření smlouvy.

10.3.3. Vynutitelnost povinnosti¹⁵²

Jak již bylo řečeno výše, musí akcionář splnit svoji povinnost do tří měsíců. Počátek lhůty je stanoven pro nabytí každého cenného papíru zvlášť dle toho, kdy došlo k podpisu smlouvy o převodu mezi společností a akcionářem, jenž akcie převádí. Bylo by samozřejmě vhodnější, kdyby bylo určeno konkrétní datum, ke kterému by započala lhůta pro všechny cenné papíry současně.

Zároveň je nutné dodat, že lhůta neznámá jen samotné uzavření smlouvy mezi společností a akcionářem odkupujícím cenné papíry, ale také i převod daných cenných papírů.

Existuje možnost, že akcionář svoji povinnost nesplní. Pak je na představenstvu, které hájí zájmy společnosti, aby na akcionáři jeho povinnost vynutila. Tuto možnost jí dává ustanovení § 186a odst. 4 ObchZ, které umožňuje vynutit povinnost akcionáře soudně.

10.3.4. Odpadnutí povinnosti

Jakmile společnost nabude cenné papíry, je na akcionáři, aby je od ní odkoupil. Tak stanovuje ObchZ akcionářovu povinnost. Nikde však není specifikováno, že by to byla i povinnost společnosti, takto získané cenné papíry akcionáři nabídnout k odkupu. Je v zájmu společnosti, aby měla co největší zisky a co největší kapitál k disponování. Proto je dána představenstvu možnost najít jiného vhodného kupce, který by dané cenné papíry odkoupil za cenu pro společnost výhodnější, tj. cena vyšší než hodnota, za kterou odkoupila cenné papíry společnost, s připočítáním úroku. Pak samozřejmě odpadá akcionáři povinnost odkupu.

¹⁵² POKORNÁ, J. In POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol.: *Obchodní zákoník...*, s. 880.

11. Komparace s Evropskou společností¹⁵³

11.1. Obecná definice

Právní řád ČR obsahuje kromě úpravy obchodních společností na úrovni národní také právní úpravu společností na úrovni komunitární. Mezi tyto společnosti řadíme i Evropskou společnost.

Jedná se o nadnárodní formu AS. Právní základ nalezneme v nařízení Rady č. 2157/2001/ES o statutu evropské společnosti (dále jen „Nařízení“), které je přímo aplikovatelné v členských zemích EU, tudíž i v ČR. I přes komunitární úpravu je nutná existence národního zákona pro zodpovězení těch otázek, které nejsou v nařízení řešeny. V ČR tuto úpravu nacházíme v zákoně č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZSE“). Podpůrně se na evropskou společnost použijí i ustanovení o AS obsažená v ObchZ.

Podle ustanovení § 56 odst. 1 ObchZ je evropská společnost považována za jednu z forem obchodních společností. Stejně jako AS je společností kapitálovou, která povinně vytváří již při svém vzniku stanovy a její ZK je rozvržen na určitý počet akcií o určité jmenovité hodnotě.

I zde je podmínkou, aby společnost obsahovala ve svém názvu formu (způsob), dle které byla založena, která je znázorněna zkratkou „SE“.

Odlišnosti od právní úpravy pro AS můžeme nalézt při zakládání společnosti. Hlavní rozdíl panuje v tom, že tuto nadnárodní společnost lze založit jen již založenou společností, tj. není možné, aby ji založila fyzická osoba. Zároveň je k založení třeba existence nadnárodního prvku. Další odchylkou je minimální počet osob v orgánech (po jedné osobě v představenstvu i v dozorčí radě) a nutná participace zaměstnanců SE (tu lze omezit stanovami). Odlišností u ES (zakládáné na základě práva ČR) ve vztahu k AS je vyjádření ZK. Ten činí 120.000 EUR. V eurech je také v rámci SE účtováno. Kromě eura však může být v zemích, jež dosud nedisponují touto evropskou měnou, použita při vyúčtování také měna národní a to dle přechodného ustanovení čl. 67 nařízení o statutu SE.

¹⁵³ POKORNÁ, J. In POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol.: Obchodní zákoník..., s. 1065 a násl.

11.2. Způsoby, se kterými zákon spojuje založení SE¹⁵⁴

11.2.1. Fúze dvou či více AS či SE

Tyto společnosti musí být založeny dle práva některého členského státu EU a alespoň 2 z nich musí podléhat různým řádům členských států EU.

V českém právním řádu se bude postupovat dle ZPOSD, tj. sídlo vzniklé společnosti může být umístěno na jakékoli území členského státu.

Fúzi lze uskutečnit dvěma různými postupy, a to splynutím nebo sloučením. Splynutím se koná v případě, kdy dojde fúzí ke vzniku nové společnosti a ta nabude formu evropské společnosti. Sloučením pak nedochází ke vzniku nové společnosti, ale formu evropské společnosti nabude společnost nástupnická.

11.2.2. Založení holdingové společnosti

Tímto způsobem mohou nadnárodní společnost založit AS a společnosti s ručením omezeným, jestliže jsou založeny dle práva některého členského státu EU a mají sídlo na území EU.

Je k tomu třeba, aby se alespoň 2 společnosti řídily právem různých členských států anebo aby alespoň 2 roky měly dceřinnou společnost, jenž se řídí právem jiného státu, nebo měly pobočku na území jiného členského státu.

11.2.3. Založením dceřinné společnosti s formou SE

Dceřinnou společnost s touto formou mohou založit společnosti a jiné veřejnoprávní či soukromoprávní právnické osob, které jsou založené podle práva členského státu, mají sídlo na území EU, stejně jako svou hlavní správu, a zároveň se alespoň 2 z nich řídí právním řádem jiného členského státu nebo mají alespoň 2 roky dceřinnou společnost, která se řídí právem jiného členského státu, nebo mají na území jiného členského státu svou pobočku.

11.2.4. Přeměna AS na ES

Toto je umožněno společnosti, jež je založena podle práva členského státu EU, jestliže má své sídlo, jakož i svou hlavní správu na území EU. Současně je třeba splnit podmínku, aby společnost měla alespoň 2 roky dceřinnou společnost, jenž se řídí právem jiného členského státu, nebo pobočku na území jiného členského státu.¹⁵⁵

¹⁵⁴ KUBIKOVÁ, M., WOLFOVÁ, L.: Evropská akciová společnost. *Právní rádce*, 2004, roč. 12, č. 5, s. 6-11.

¹⁵⁵ Stejně jako lze AS přeměnit na SE, lze učinit i opak.

Dojde-li k založení SE, musí být poté zapsána do obchodního rejstříku, aby nastaly účinky jejího vzniku.

11.3. Organizační struktura¹⁵⁶

SE lze založit na základě monistického či dualistického systému. Kromě členění jednotlivých orgánů je spojena s výběrem systému i otázka, jaké údaje budou zapsány do obchodního rejstříku.

Stejně jako u AS je i u SE nejvyšším orgánem VH, jejíž právní úprava je obdobná jako úprava VH u AS. Základ nalezneme v Nařízení a ZSE, ostatní se řídí dle ustanovení ObchZ. VH je tvořena všemi akcionáři SE a koná se alespoň jednou ročně.

Další orgány již musíme členit v závislosti na zvoleném systému. Bude-li SE založena na systému dualistickém, je povinna zřídit orgán výkonný, kterým je představenstvo, a orgán kontrolní, tj. dozorčí radu. Členy představenstva volí dozorčí rada, neurčí-li stanovy, že ji volí VH. Jejich počet není dán, tj. lze zvolit i jen jednoho člena představenstva. Funkční období je stanoveno na 6 let.

V případě monistického systému, který v našem právním řádu není kromě SE povolen, je zřízen pouze 1 orgán, a to správní rada, jež je orgánem výkonným a současně má i funkci orgánu dozorčího. Statutárním orgánem je zde předseda správní rady, který je jakožto generální ředitel oprávněn k obchodnímu vedení společnosti. Akcionáři si ale mohou zvolit i jinou variantu, kdy generální ředitel, jenž je statutárním orgánem, bude osobou odlišnou od předsedy správní rady.

11.4. Akcionáři a jejich práva v SE

Právní úprava akcionářských práv vychází v mnoha případech z národní úpravy AS, dle místa sídla SE. Nařízení a ZSE se zmiňují o ochraně minoritních akcionářů při vzniku SE. Jedná se tedy o práva, která jsou blíže rozvedena v ZPOSD a byla již zmiňována výše u problematiky práv akciové minority.

11.4.1. Majetková práva

SE je společností kapitálovou, tudíž hlavním důvodem akcionáře k účasti bude vidina finanční prosperity, se kterou bude spojeno právo na výplatu dividendy. Nařízení ani ZSE tuto

¹⁵⁶ SIROTKOVÁ, Jana: *Organizační struktura evropské společnosti* [online].EPrávo, 18.7.2007 [cit. 20.1.2011]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/organizacni-struktura-evropske-spolecnosti-49103.html>>

problematiku neupravují, použijí se proto ustanovení ObchZ. Stejně se bude postupovat v případě práva na podíl na likvidačním zůstatku SE a práva podílet se na zvýšení ZK z vlastních zdrojů SE.

11.4.2. Nemajetková práva

Mezi nemajetková práva řadíme právo účasti na VH. Platí pro něj obdobné, co již bylo řečeno pro právo účasti na VH u AS. SE má povinnost svolávat VH a princip je zde totožný, neboť Nařízení odkazuje v této části na národní právo státu, v němž má SE sídlo. VH se musí konat alespoň jednou za rok a to nejpozději do 6 měsíců po skončení účetního období, aby mohla být schválena účetní závěrka a rozdělení zisku.

Co se týče práva hlasovat na VH, i zde se setkáváme s obdobnou úpravou, jak je tomu u hlasování na VH v AS. Odlišnosti zde najdeme především v počtu hlasů potřebných k přijetí daného bodu, o kterém se hlasuje. Obecně jde o většinu platně odevzdaných hlasů, ledaže by národní právo požadovalo vyšší počet. Zajímavostí je hlasování v případě existence několika druhů akcií ve společnosti. Pak dochází k oddělenému hlasování pro každý druh akcie, v případě určitých rozhodnutí musí být dosaženo většiny v každé z těchto skupin.

I pro zastupování na VH se dle mého názoru použijí pravidla stanovená právním řádem, jímž se SE řídí.

Právo žalovat na neplatnost usnesení VH lze uplatnit v případě porušení povinností vyplývajících z čl. 25 odst. 3 Nařízení.¹⁵⁷ Podat žalobu může akcionář, jenž se domnívá, že byla porušena jedna z těchto povinností a bylo vydáno usnesení VH, kterým byl schválen projekt fúze.

Toto právo je upraveno v ZSE, který zároveň upravuje podmínky, za kterých je možné v tomto řízení pokračovat, jestliže jsou podmínky stanovené Nařízením splněny až po konání VH. Je nutné jej uplatnit do 3 měsíců ode dne konání VH, jinak zaniká.

11.4.3. Práva vyjmenovaná v ZPOSD¹⁵⁸

Jedná se o právo na odkoupení akcií a právo na dorovnání. Tato práva má akcionář při vzniku SE a byla již zmíněna výše.

Právo na odkoupení akcií je výrazem principu ochrany akciové minority. Při přestěhování sídla společnosti totiž hrozí, že akcionář nebude moci plně využít svých akcionářských práv. Kromě samotného přestěhování se pak také může změnit i postavení akcionářů dle země,

¹⁵⁷ Např. o nepřiměřenost výměnného poměru akcií, rozpor údajů, které se týkají těchto hodnot a jsou uvedeny v projektu fúze atd.

¹⁵⁸ PELIKÁN, Robert: *Zákon o přeměnách*..., s. 21-24, 236-238.

do které se sídlo přestěhovalo. Úpravu lze nalézt také v ZSE a zároveň i v Nařízení. ZPOSD rozlišuje 2 druhy odkupů, o nichž bylo pojednáno výše. Dle ustanovení v Nařízení, které přejal i ZSE, je uzákoněna ochrana akcionářů, kteří nesouhlasí s přemístěním sídla. Tito mají právo, aby společnost odkoupila jejich akcie. Toto právo upravené v ustanovení § 12 ZSE je obdobné právu upravenému v ustanovení § 144 a násl. ZPOSD. Proto se jím již nebudu blíže zabývat.

S právem na dorovnání se setkáme v hlavě IX. ZPOSD. Jde o právo, které vzniká akcionáři, když není výměnný poměr podílů nebo akcií spolu s doplatky na dorovnání, jež jsou uvedeny v projektu fúze, přiměřené. Lze jej uplatnit dle čl. 25 odst. 3 Nařízení vůči nástupnické společnosti. Tím je vyřešen problém týkající se závaznosti nástupnické společnosti, jež má sídlo mimo ČR, zákonem patřícího do právního řádu ČR.

Právo vzniká pouze tomu akcionáři, který vlastnil v okamžiku schválení listinné akcie nebo zaknihované akcie, z nichž byl v okamžiku přeměny oprávněn k výkonu akcionářských práv na VH. Uplatňovat oprávnění smí za předpokladu, že se ho nevzdal.

Toto právo lze uplatnit ve lhůtě 1 roku ode dne, kdy se zápis o fúzi do obchodního rejstříku stal účinným vůči třetím osobám. Lhůta je prekluzivní a po jejím uplynutí se již nelze s úspěchem práva domáhat.

Jestliže bylo akcionáři přiznáno právo na dorovnání, má po nástupnické společnosti také právo na úroky, které z dlužné částky plynou. Jejich výše je stanovena dle předpisů občanského práva a vznikají dnem zápisu fúze do obchodního rejstříku.

Kromě situace, kdy nebude vyplacen akcionáři přiměřený výměnný poměr a nastane tak nedoplatek ze strany nástupnické společnosti, může nastat i situace, kdy bude výměnný poměr akcií nepřiměřený a akcionář jej přijal v dobré víře. V takovém případě není povinen částku vrátet.

11.4.4. Práva upravená v Nařízení

Kromě práv, která přímo vyjmenovává ZPOSD, mají akcionáři i jiná práva, která jsou obsažena v Nařízení. Jedná se především o právo minority požádat o svolání VH dle čl. 55. Jeden či více akcionářů mají právo žádat svolání VH a stanovení pořadu jednání, jestliže jejich společný podíl na upsaném ZK činí alespoň 10%. Zde lze najít rozdíl oproti AS, kde hranice pro možnost uplatnění tohoto práva je stanovena na 3%, resp. 5% v závislosti na výši

ZK společnosti.¹⁵⁹ Nekoná-li se VH v přiměřené lhůtě, nejpozději do 2 měsíců, může se minorita obrátit na soud, který o svolání VH rozhodne.

Kromě samotné možnosti žádosti o svolání VH je zde podle čl. 56 možnost žádat zařazení určité dodatečného bodu na pořad jednání. Toto mohou žádat akcionáři za stejných podmínek, jak tomu bylo u práva žádat svolání VH, tj. splnění dané procentní hranice podílu na upsaném ZK.

11.5. Akcionáři SE a jejich povinnosti

Kromě práv mají akcionáři i určité povinnosti v rámci jejich vztahu ke společnosti. Tyto povinnosti lze rozdělit na povinnosti, které mají i akcionáři za trvání AS, a povinnosti, které vznikají v souvislosti se vznikem SE. Řadíme sem povinnost vrátit dosavadní listinné akcie ve lhůtě a způsobem, jenž je určen v projektu, povinnost splatit emisní kurz akcie atd. Jejich úpravu nalezneme v ObchZ, v Nařízení a v ZPOSD.

11.5.1. Povinnost vrátit dosavadní listinné akcie

Tato povinnost náleží akcionáři při samotném vzniku SE, kdy zaniká stávající společnost, jejíž je akcionář členem. Nová společnost se pak může rozhodnout buď pro zachování akcií včetně jejich hodnoty anebo pro jejich výměnu. Jestliže dojde k výměně, má akcionář povinnost vrátit stávající listinné akcie. Za ty pak obdrží nové akcie, ve jmenovité hodnotě odpovídající výměnnému poměru určenému v projektu přeměny AS.

11.5.2. Povinnost splatit emisní kurz akcie

Povinnost splatit emisní kurz akcie má každá osoba, jež se upsala ke splacení. Obvykle dochází k této povinnosti při vzniku společnosti, ale může vzniknout též při emisi nových cenných papírů ve společnosti již existující. Tato povinnost trvá akcionáři i v případě přeměny společnosti ve společnost evropskou. Existují však výjimky, kdy akcionáři tato povinnost odpadá, popř. se mu výše částky, jenž má splatit, sníží. Jedná se např. o skutečnost, kdy vznikající SE má nižší základní kapitál než stávající společnost a v důsledku toho se snižuje i hodnota akcií. Pak dojde automaticky i ke snížení částky, která má být akcionářem splacena. Akcionáři pak bude vydán místo akcie zatímní list. Může zde vzniknout rozdíl mezi reálnou a nominální hodnotou nesplaceného vkladu.¹⁶⁰

¹⁵⁹ Lze se odchýlit buď stanovami nebo vnitřním předpisem upravujícím SE.

¹⁶⁰ Může dojít k situaci, kdy původní hodnota akcií, které akcionář koupil, byla 50.000 Kč, a on již splatil 40.000 Kč. Hodnota akcií, které má po přeměně společnosti obdržet, bude ale 25.000 Kč. Výše nesplaceného vkladu tedy reálně bude 5.000 Kč, ale akcionář bude muset splatit původních 10.000 Kč.

12. Významná soudní rozhodnutí a návrhy de lege merenda

Změny v oblasti obchodního práva probíhají především v souvislosti se změnami společenského pohledu na AS, s vynalézavostí jednotlivých osob, kterou zákonodárce nepředpokládal, ale také na základě změn týkajících se vývoje elektroniky a elektrotechniky, dorozumívacích prostředků apod.

Ačkoli k takovým změnám dochází, většinou se jedná o změny nepatrné, vyjma několika větších novel. Stále zůstává v ObchZ spousta nevyřešených otázek, na které se musí snažit najít odpověď soud nebo zůstávají nevyřešeny a jsou mlčky všemi strpěny.

Změny jednotlivých zákonů jsou vytvářeny odborníky, ale v konečném znění jsou přijímány politiky, kteří těmito odborníky pro danou oblast být nemusí. Mnohdy se tak stane, že se do textu zákona vloudí pojmy, které je možné vykládat různým způsobem a pak je na soudcích, aby se s tímto problémem potýkali, nebo na zákonodárcích, aby po několikaletém období působnosti daného ustanovení provedli nápravu.

12.1. Soudní rozhodnutí

Jak již bylo řečeno výše, je rozhodování soudů jedním z důležitých prostředků výkladu obchodního práva. Rozdíl mezi soudy a zákonodárci spočívá především v tom, že soudce se k danému problému vyjadřuje až tehdy, kdy se k němu dostane spor. Kdežto zákonodárce může reagovat na problém ještě dříve, než vůbec k nějakému sporu dojde. Bohužel jsou to právě soudy, které svými rozhodnutími určují směr myšlení v oblasti obchodního práva. Proto je judikatura soudů tak důležitá.

V průběhu celé diplomové práce lze objevit mnohá rozhodnutí, kterými soudy ovlivnily pohled na problematiku práv a povinností akcionářů. Nejde pouze o rozhodnutí v oblasti obchodněprávní, ale zasahují sem i rozhodnutí trestněprávní, jak tomu bylo např. v rozhodnutí NS¹⁶¹, který rozhodoval o vlastnictví majetku AS.

Za jedno z důležitých rozhodnutí lze považovat rozhodnutí NS o rozdělování zisku, jehož společnost dosáhla. Jedná se o první předzvěst, jak by mohl být rozdělován zisk v AS na území ČR do budoucna, o čemž pojednává např. i JUDr. Josef Holejšovský.¹⁶²

Mnohá důležitá rozhodnutí vydal NS především v oblasti účasti akcionáře na VH. Známa jsou rozhodnutí, kdy se konala VH v jiný čas, než byl určen na pozvánce, kdy se dostavil

¹⁶¹ Rozhodnutí NS ČR ze dne 7.10.2004, sp. zn. 5 Tdo 1026/2004.

¹⁶² HOLEJŠOVSKÝ, Josef: Vztah práva akcionáře na dividendu..., str. 86 – 95.

akcionář, ale později než byl ohlášen začátek konání, stejně jako když místo sebe poslal zástupce, mnohdy ne jen jednoho. Všechna tato rozhodnutí byla zmiňována již výše.

Hojně se soudy zabývají i právy akciové minority. Tato práva bývají dle akcionářů porušována nejvíce, resp. nejvíce se jich u soudů domáhají. Častým problémem bývá svolání mimořádné VH, kdy se akcionáři dožadují mnohdy něčeho, co jim zákonem vůbec nenáleží, ačkoli oni jsou přesvědčeni o opaku. Zajímavým úskalím bývá doplnění programu jednání VH, soudy často rozhodují také o výměně likvidátora. Mnohá práva bývají porušována při vnitrostátní fúzi společnosti. Zde dochází k problémům při správném vyčíslení nároků akcionářů.

Soudy se však nezabývají pouze právy, kterých se akcionáři domáhají, ale také povinnostmi akcionářů, kterých se domáhá naopak sama společnost. Jde především o povinnost splatit emisní kurs akcie. Zde se vyskytují problémy při včasném splacení, úrocích z prodlení a promlčení povinnosti. V případě oznamovací povinnosti se pak jedná především o včasné a úplné oznámení. U povinnosti učinit veřejný návrh na koupi akcií se pak akcionáři často přou o to, kdo vlastně má povinnost tento návrh učinit.

Jak je vidět, soudy se zabývaly a stále zabývají stejnými problémy vyplývajícími z práv a povinností akcionářů. Problémy se objeví vždy, když jsou akcionáři nebo sama společnost nespokojeni se situací, která nastala. Jedná se především o finanční vyrovnávání, ať již roční v podobě dividend nebo při zrušení společnosti v podobě podílu na likvidačním zůstatku, a také o řízení společnosti a utiskování minoritních akcionářů. Mnohdy soudy řeší také výkladové problémy, které by správně měly být řešeny již na úrovni vzniku zákonů, aby pak k takovýmto situacím nedocházelo.

12.2. Návrhy de lege ferenda¹⁶³

V souvislosti s blížící se změnou pojmání soukromého práva co se týče právní úpravy je nutné zamyslet se nad samotným obchodním zákoníkem, jeho ustanoveními a tím, jaké by případné změny měly být. Samozřejmě každý by si přál, aby změny, které nastanou, byly v jeho prospěch, aby byly dány jasně, srozumitelně, bez nutnosti jakéhokoli výkladu ze strany soudu. Toto bohužel není možné, protože každý z nás má na danou problematiku jiný názor, jiný pohled, a proto si 2 různí lidé mohou jednotlivá pravidla, obsažená v zákonech, vykládat jiným způsobem. Ačkoliv tedy nelze vyhovět zcela požadavkům na bezvýkladovost právní

¹⁶³ DVOŘÁK, T.: *Akciová společnost*..., s. 839 – 841.

úpravy, lze ji částečně omezit. Tím by se měli zabývat především zákonodárci při přípravě změn.

Již delší dobu se spekuluje nad změnou soukromého práva dle vzoru německé právní úpravy, která má svůj Bürgerliches Gesetzbuch jako stěžejní právní předpis soukromého práva. I u nás by se mělo soukromé právo koncentrovat do podoby jediného zákona, který by obsahoval i převážnou část oblasti obchodního práva a dokonce i práva pracovního. Vyjmuta by byla část obchodních společností a družstev, které by měly samostatný zákon, navazující na nový občanský zákoník.

Co se týče celé oblasti obchodních společností, dá se říci, že tato úprava skýtá spoustu nedostatků vhodných k odstranění. U AS je zde problém především v úpravě zakladatelské smlouvy a stanov, kdy oboje upravují mnohdy stejnou problematiku, jindy upravuje každý z dokumentů něco jiného, a pro akcionáře může být orientace v těchto dokumentech značně problematická. Za zmínku by jistě stála také úprava veřejného návrhu smlouvy, kde by úpravu zasloužil odkaz na zákon o nabídkách převzetí.

Nejvíce problematickou se mi však zdá úprava AS s ohledem na ochranu práv akcionářů před případným vytunelováním společnosti. Z tohoto pohledu nelze najít v obchodním zákoníku ani v jiných zákonech upravujících práva a povinnosti akcionářů žádnou zmínku o ochraně před tímto činem. Mnohdy problematická se zdá také orientace v ObchZ v případě odkazů, kdy ustanovení týkající se AS odkazují často na ustanovení týkající se společnosti s ručením omezeným a naopak, a tyto pak odkazují dále na úplně jiná ustanovení, někdy i v jiných zákonech. Toto pak může působit značné problémy a zpochybňuje to pak akcionářovu víru v právní jistotu, kterou mu ObchZ má zaručovat.

Výtky lze zákonodárcům klást v případě změn, které v zákonech činí, ale již s nimi neprovedou změny navazujících ustanovení. Jako příklad za všechny lze uvést ustanovení § 156 odst. 4 ObchZ, které odkazuje na ustanovení § 186a odst. 6 ObchZ, ačkoliv toto ustanovení má pouze 5 odstavců.

Vhodným řešením by mohlo být i začlenění SE a dalších společností zakládaných na úrovni EU do ObchZ. V obecné části společností o nich zmínka sice je, ale dále jsou řešeny jednotlivými zákony, které v mnoha směrech ponechávají úpravu na ObchZ. Proto se mi zdá vhodnějším řešením úprava vložením nové hlavy do stávajícího zákona než úprava novým zákonem.

Připomínky týkající se ustanovení ObchZ ohledně práv a povinností akcionářů lze vyčíst i z mnohých odborných publikací.¹⁶⁴ Zda se jimi zákonodárci nechají inspirovat a zda nový občanský zákoník a zákon o obchodních společnostech a družstvech tyto připomínky bude brát v potaz, je otázkou, na kterou nalezneme odpověď, až tyto nové zákony nabudou platnosti.

¹⁶⁴ Viz. např. DVOŘÁK, T.: *Akciová společnost.....*, s. 839-840.

13. Závěr – zhodnocení získaných informací

Tato diplomová práce byla zaměřena na práva a povinnosti akcionářů. Cílem bylo shrnutí práv a povinností, jejich zhodnocení v souvislosti s judikaturou českých soudů a také jejich komparace s evropskou společností, která je součástí českého právního řádu od r. 2004.

Nejprve jsem se zabývala vztahem akcionáře ke společností, abych lépe pochopila jeho postavení, jaké mu právní řád přiznává. Poté jsem rozebírala jednotlivá práva a povinnosti. Jelikož se jedná o rozsáhlou oblast, kterou nelze zcela pokrýt rozsahem této práce, vybrala jsem práva a povinnosti, která jsou dle mého názoru pro akcionáře velice důležitá. To vše jsem obohatila o judikaturu, kterou jsem na závěr zhodnotila včetně doplnění o možné změny, které by mohly přispět k upřesnění a lepší systematičnosti jednotlivých práv a povinností akcionářů.

Právním řádem nejsou upravena jen jednotlivá práva a povinnosti akcionáře, ale i jeho postavení ve společnosti. Základní je dle mého názoru zásada rovného zacházení, která zaručuje akcionáři ochranu před diskriminací, přičemž rovné zacházení se uplatňuje na akcionáře stejné společnosti, kteří mají stejné postavení. Kromě toho je právní úprava založena i na zásadě *vigilantibus iura*, která předpokládá jistou aktivitu akcionáře, nikoli jeho pasivní postavení ve společnosti, aby mohla být ochrana práv dovedena do všech zákonem předpokládaných důsledků.

Na základě zkoumání jsem potvrdila svoji prvotní domněnku, že práva a povinnosti nejsou v jednom uceleném právním předpise, ale jsou rozprostřena v oblasti obchodního práva. Dospěla jsem k závěru, že toto rozdělení se děje na základě jejich sounáležitosti s danou problematikou. Proto není možné, abychom měli jeden ucelený právní předpis, který by nám podával všechny informace o všech právech a povinnostech, jež akcionáři mají. Důvodem může být i samotná existence AS a její jedinečnost, neboť žádná není stejná, a ačkoliv jejich problémy jsou mnohdy podobné, v některých skutečnostech se liší. Základní problematiku upravuje ObchZ, ale existují předpisy, které upravují specifické problémy, jež nemusí u každé AS nastat. Odtržení práv a povinností a jejich kodifikace není možná i s ohledem na jednotlivé oblasti, které právní předpisy upravují. Vytržením některých ustanovení by došlo k mnohem nepřehlednější situaci, než když je nutné vyhledávat práva a povinnosti v různých zákonech, ale alespoň podle jisté systematiky. Změny v systematice u práv akcionáře si lze všimnout v souvislosti se zavedením ZPOSD (účinnost od 1.7.2008), kdy byla práva, která obsahoval ObchZ, související s přeměnou obchodních společností zrušena a v současnosti je upravuje pouze ZPOSD.

Některá práva akcionáře jsou nepromlčitelná. Jedná se především o práva, která souvisí s kótovanými akciemi, a tudíž lze předpokládat, že je to důsledek snahy o bezpečnější kapitálový trh. Taková práva nalezneme v ZPOSD a také v ZNP. Tato snaha se projevila ve větší míře v souvislosti se vstupem ČR do EU, čímž došlo k značnému rozšíření kapitálového trhu, a nutnost ochrany práv se ukázala jako nezbytností. V souvislosti s tímto je vhodné zmínit i Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2007/36/ES z 11.července 2007 o výkonu některých práv akcionářů ve společnostech s kótovanými akciemi, která zajistila akcionářům značnou ochranu jejich práv. Je tedy patrné, že snaha o zajištění bezpečnosti kapitálového trhu a s tím související stanovení určité ochrany právům a uložení povinností je záležitostí nejen státní, ale i unijní.

Důležitým bodem v celé této práci bylo zhodnocení úpravy práv a povinností akcionářů v souvislosti s judikaturou. Z té vyplynulo, že spousta akcionářů si není schopna poradit s právy a povinnostmi vyjádřenými v právních předpisech. Nejsou schopni si je vyložit dle úmyslů zákonodárce, a proto se často obrací na soud. Problémy jim dělá především neschopnost dát si do souvislostí jednotlivá ustanovení daného zákona s ustanoveními, která jim předchází a ačkoliv neupravují stejnou problematiku, jsou použitelná i pro ně. Mnohdy je problém především v zákonodárci, který nepředvídá tyto situace a místo odkazů, které by práci usnadnily, nechá taková ustanovení bez povšimnutí a soud pak za něj musí tuto práci dokončit. Existuje ale i zářný příklad provázanosti zákonodárství a soudnictví, kdy zákonodárce začlenil do právních předpisů řešení problematiky, která vychází z judikatury soudů.

V oblasti obchodního práva nejde jen o rozhodnutí soudů, ale existují i jiné orgány, které rozhodují o právech a povinnostech akcionářů. Jedná se o Českou národní banku, která tuto pravomoc převzala od Komise pro cenné papíry. ČNB rozhoduje o otázkách vznikajících v souvislosti s kótovanými cennými papíry, jelikož dohlíží nad děním v oblasti kapitálového trhu.

Spory, které musí soudy řešit, vznikají převážně kvůli akciové společnosti, resp. osobám oprávněným k jednání za tuto společnost, která se snaží uplatnit se na trhu, zvýšit zde svůj podíl, expandovat i do zatím jí nedotčených území a dosáhnout tak mnohonásobného zisku. A to vše i za cenu použití prostředků, které nejsou zcela morální, mnohdy bývají i protiprávní. Děje se tak různým způsobem. Nevpuštěním akcionáře na VH, čímž je znemožněno jeho hlasování, nerespektování práv, která má akciová minorita apod.

Dle mého názoru není tedy problém v mnoha případech ani tak v právní úpravě, kterou se zákonodárce mnohdy snaží předvídat možná úskalí, ale hlavně v lidech, kteří za společností

stojí a chtějí pro ni vydobýt prosperitu a dlouhodobý úspěch, který se pak odráží i v jejich ohodnocení. Tyto osoby jsou mnohdy pro tento cíl schopni udělat cokoli.

Kromě problematiky práv a povinností akcionářů jsem se věnovala i společnosti evropské. Odlišnosti mezi oběma kapitálovými společnostmi tkví především v organizační struktuře. Rozdíl lze spatřit již při samotném vzniku, jelikož evropská společnost může vzniknout pouze ze společností již existujících, které se chtějí společně přetvořit ve společnost evropskou. Kdežto u AS tato vzniká bez toho, aniž by její zakladatelé, kterými mohou být jiné společnosti, vznikem akciové společnosti zanikli.

Rozdíly panují i v případě monistické a dualistické struktury, kdy akciová společnost může mít pouze dualistickou strukturu, kdežto evropská společnost kteroukoli z těchto dvou struktur. Z tohoto bylo již na první pohled jasné, že i práva a povinnosti se budou v některých bodech lišit. Ukázalo se, že mé prvotní domněnky byly správné. Ačkoliv se u obou společností setkáváme se stejnými právy (např. právo účastnit se VH, hlasovat na ní, právo na výplatu dividendy,..), existují i práva, která obvykle u akciové společnosti nenajdeme, jestliže jde o společnost s obvyklým scénářem – vznik, působení společnosti na trhu, zánik. Jedná se o práva, se kterými se setkáváme při přeměnách společností, což je způsob, jakým evropská společnost může vzniknout. Jsou to např. právo na dorovnání nebo právo na odkoupení akcií. Zajímavostí je, že český zákonodárce i zákonodárce na evropské úrovni počítali s právní úpravou pro minoritní akcionáře. U povinností lze shrnout, že se jedná o povinnosti u obou společností obdobné, jen je nutné brát v potaz odlišnosti týkající se vzniku společností, které mají na tuto problematiku vliv.

Práva a povinnosti akcionářů nejsou instituty, které by po celou dobu svého působení zůstaly nezměněny, ale mění se v závislosti na společenských změnách a rozvoji společnosti. Proto je vždy nutné posuzovat práva a povinnosti nejen v kontextu, který jim přisuzuje zákon, ale také dle společenského rozvoje myšlení. Zákonodárce musí tyto změny zaznamenávat a promítnout je do právních předpisů. Vždy bude nutné, aby byly posuzovány v souvislosti s veřejným zájmem a zájmy celé společnosti, nikoli jen na základě zájmu jedinců.

Seznam použitých zdrojů

1. Knižní publikace

- DĚDIČ, Jan a kolektiv: *Obchodní zákoník: komentář. Díl III, § 176 - § 220zb.* Praha: Polygon, 2002, strany 1747 – 3055 (celkem 4079 stran). ISBN 8072730711
- DĚDIČ, J., LASÁK, J.: *Právo kapitálových obchodních společností. Přehled judikatury s komentářem. 1. díl.* Praha: Linde Praha, 2010, 990 stran. ISBN 9788072017812
- DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., ČECH, P., KRÍŽ, R.: *Akciové společnosti.* 6. vydání. C.H.Beck, 2007, 920 stran. ISBN 9788071795872
- DVOŘÁK, Tomáš: *Akciová společnost a Evropská společnost.* 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, 886 stran. ISBN 9788073574307
- ELIÁŠ, Karel: *Akciová společnost: systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě.* Praha: Linde, 2000, 433 stran. ISBN 8072012320
- ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J.: *Kurs obchodního práva. PO jako podnikatelé.* Praha: C.H.Beck, 2005, 617 stran. ISBN 8071793914
- ELIÁŠ, K., POKORNÁ, J., DVOŘÁK, T.: *Kurs obchodního práva: obchodní společnosti a družstva.* 6. vydání. Praha: C.H.Beck, 2010, 503 stran. ISBN 9788074000485
- LOCHMANOVÁ, Ludmila: *Základy obchodního práva.* Ostrava: Key Publishing, 2009, 260 stran. ISBN 9788074180446
- PELIKÁN, Robert: *Zákon o přeměnách obchodních společností a družstev. Komentář. 1. díl. § 1-179.* Praha: Leges, 2010, 288 stran. ISBN 9788087212318
- POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol.: *Obchodní zákoník: komentář. 1. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, 1079 stran. ISBN 9788073574918
- ŠTENGLOVÁ, I.: *Přehled judikatury ve věcech obchodní společnosti.* ASPI, Publishing s.r.o., 2002, 87 stran. ISBN 8086395278
- ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář. 12. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2009, 1375 stran. ISBN 9788074000553
- ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání.* Praha: C.H.Beck, 2010, 1469 stran. ISBN 9788074003547
- ŠVARC, Zbyněk a kolektiv: *Základy obchodního práva.* 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 432 stran. ISBN 9788073801441

2. Judikatura a rozhodnutí Komise pro cenné papíry (resp. ČNB):

Rozsudek NS ČR ze dne 5.11.1997, sp. zn. 1 Odon 74/96

Usnesení NS ze dne 17.12.1997, sp. zn. 1 Odon 88/97

Usnesení NS ČR ze dne 20.4.1998, sp.zn. 1 Odon 132/97

Usnesení NS ČR ze dne 9.2.2000, sp. zn. 32 Cdo 2963/99

Usnesení NS ČR ze dne 11.4.2000, sp. zn. 32 Cdo 2717/99

Usnesení NS ze dne 30.5.2000, sp. zn. 32 Cdo 524, 525/2000

Usnesení NS ze dne 24.9.2001, sp. zn. 29 Odo 88/2001

Usnesení NS ze dne 3.1.2002, sp. zn. 29 Odo 213/2001

Usnesení NS dne 27.11.2002, sp. zn. 29 Odo 215/2002

Usnesení NS ze dne 5.5.2005, sp. zn. 29 Odo 749/2003

Usnesení NS ze dne 6.5.2004, sp. zn. 29 Odo 841/2003

Usnesení NS ze dne 7.10.2004, sp. zn. 5 Tdo 1026/2004

Usnesení NS ze dne 22.2.2005, sp. zn. 29 Odo 407/2004

Usnesení NS ze dne 10.5.2005, sp. zn. 29 Odo 535/2004

Usnesení NS ČR ze dne 28.7.2005, sp. zn. 29 Odo 919/2004

Rozhodnutí NS ze dne 14.12.2005, sp.zn. 29 Odo 149/2005

Usnesení NS ze dne 24.1.2006, sp. zn. 29 Odo 1418/2005

Usnesení NS ze dne 1.3.2007, sp. zn. 29 Odo 1662/2005

Usnesení NS ze dne 26.6.2007, sp. zn. 29 Odo 984/2005

Usnesení NS ČR ze dne 27.5.2008, sp. zn. 29 Odo 1271/2006

Usnesení NS ČR ze dne 27.5.2008, sp. zn. 29 Odo 1400/2006

Usnesení NS ČR ze dne 29.4.2008, sp. zn. 29 Cdo 372/2007

Rozsudek NS ČR ze dne 22.1.2009, sp. zn. 29 Cdo 1553/2007

Rozhodnutí NS ze dne 30.9.2009, sp. zn. 29 Cdo 4284/2007

Usnesení NS ze dne 25.6.2009, sp. zn. 29 Cdo 5297/2008

Usnesení NS ze dne 23.9.2009, sp.zn. 29 Cdo 3887/2008

Usnesení NS ČR ze dne 25.2.2010, sp. zn. 29 Cdo 1326/2009

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25.2.2008, sp. zn. 7 Cmo 323/2007

KCP/27/2001, ze dne 30.1.2002, vzato z: <<http://www.sec.cz/export/CZ/search.page>>, dne 20.11.2010

KCP/05/2001, ze dne 30.1.2002, vzato z: <<http://www.sec.cz/export/CZ/search.page>>, dne 20.11.2010.

3. Články v odborných časopisech a na internetu

DĚDIČ, Jan: Práva a povinnosti akcionáře. *Obchodní právo*, 1996, roč. 5, č.1, s. 2-27.

BORKOVEC, Aleš: Obrana akcionáře proti nepřiměřené ceně za akcii. *Právní rádce*, 2003, roč. 11, č. 3. str. 26 – 33.

HOLEJŠOVSKÝ, Josef: Vztah práva akcionáře na dividendu k rozhodování o použití zisku akciové společnosti. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, číslo 3, s. 86 – 95.

KUBIKOVÁ, M., WOLFOVÁ, L.: Evropská akciová společnost. *Právní rádce*, 2004, roč. 12, č. 5, s. 6-11.

PIHERA, Vlastimil: *K obecným limitům akcionářských práv* [online]. IPrávník, 9.4.2008 [cit.12.1.2011.]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obchodni-pravo/ap_33/pd_1/art_5006/rbsearchsource_articles/txtexpresion_zaji%C5%A1t%C4%9Bn%C3%AD/detail.aspx>

SIROTKOVÁ, Jana: *Organizační struktura evropské společnosti* [online].EPrávo, 18.7.2007 [cit. 20.1.2011]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/organizacni-struktura-evropske-spolecnosti-49103.html>>

4. Právní předpisy

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů

Nařízení Rady č. 2157/2001/ES o statutu evropské společnosti

Resumé

This dissertation applies to shareholder's rights and duties and commercially-law judicature in this sphere. Shareholder as a partner of the Joint-stock company has got specific rights and duties. Shareholder can be personal entity or corporate entity. Shareholder is the partner of joint-stock company but not the part-owner of joint-stock company. According to judicature of Supreme Court shareholder can't dispose of estate of joint-stock company single but only onto company meeting with the others shareholders. The shareholder's rights and duties are inclusion in the Commercial code and other codes. We can divide shareholder's rights into basic rights and additional rights. Basic rights are divided into material and immaterial rights.

Material rights are for shareholders one of the most important rights. Into these rights belong right to dividend payout or right to share of the liquidation surplus. The both of these rights are singly negotiable. Right to dividend payout belongs to shareholder if company meeting determines that income of company will outlay to shareholders like a dividend payout. Shareholder's interest ensues from decision of company meeting. Company meeting can determinate that company's income will reapply for consolidation post of company and shareholder won't become anything. If the income is distribute to shareholders so every shareholder has to become dividend as to share of profits. Company meeting cannot expect any shareholder's interest or give to every shareholder the same dividend when they have another share of company. Share in the liquidation surplus is the law, which belongs to shareholder in the time of company's dissolution without legatee. At first it comes about settlement between company and creditors. Then it is shareholder's turn. With payout of share it is the same like with payout of dividend. Hear it's necessary liquidator's participation, who brings petition to company meeting how to divide liquidation balance.

From immaterial rights are for shareholder important especially right to be present at the company's shareholder's meeting and right to vote on this meeting.

Shareholder come by letter of invitation into company meeting where is the time and venue of company meeting. It's on shareholder's intention if he will be on this meeting or he won't. He can send substitute or arrive later than in the time on letter of invitation. These problems resolved the Supreme Court and it came to the conclusion that the shareholder can send one or more substitutes when he complete due curse, he haven't to arrive on time but they have to admit into the meeting. Shareholder can vote on company meeting. This right is not singly negotiable. Shareholder can yield this right to another person by contract but it

haven't to be in contradiction with morality. Every shareholder has got certain vote, this determinate statute of company. There exist cases when the right to vote on company's meeting is defeated. It is when the shareholder keeps preference shares or special laws set it.

Additional rights aren't basic rights and to these rights belong for example the right to request repurchase of shares or obligatory supply of takeover. Commercial code provides when shareholder has got the right to request repurchase of shares. It is for shareholder a compensation for ominous change in company which is connected with quotation for shares or with dissent with profit-taking.

Against this right the obligatory supply of takeover is corrected in special code since 2008, before it was the part of Commercial code. Offeror makes a tender to the others shareholder duly because it is requested by law. The effect is shareholder's effort to recover participation paper and to yield authoritative equity share.

Shareholder's minority's rights are additional rights, too. They belong to shareholders how own overall nominal value tops 5 percent of basic capital at the company with basic capital of CZK 100 000 000 and lower or to shareholders how own overall nominal value tops 3 percent of basic capital at the company with basic capital higher than CZK 100 000 000. Only these shareholders can enforce these rights. We class into this section for example the right to call an extraordinary general meeting, right to request review the general management's competence et al.

Shareholder's got except the rights some duties, too. The most important duty is duty to repay share's rate of issue. Next duties are e.g. liability to notify or duty to make a takeover bid. Every shareholder has got the duty to repay share's rate of issue. They can repay it by monetary or nonmonetary investment.

The next duty is notification duty. Every shareholder doesn't have this duty. Since 2004 it is not regulated by Commercial code but by Code of business on capital market. Shareholder notifications the facts present in this Code. He notifies it to Czech national bank.

In the sphere of Commercial law there exist a lot of adjudgements about shareholder's rights and duties. Most the Court is engaged in participation and voting on general meeting. The next it decides in the cause nonvalidity general meeting's resolution and minority's rights.

Resumé

Tato diplomová práce se týká práv a povinností akcionářů a judikatury v této oblasti. Akcionář může být právnická nebo fyzická osoba. Akcionář je společníkem akciové společnosti, ale není spoluvlastníkem akciové společnosti. Proto dle judikatury nejvyššího soudu nemůže disponovat s majetkem společnosti sám akcionář, ale pouze na valné hromadě s ostatními akcionáři. Práva a povinnosti akcionářů jsou obsažena v obchodním zákoníku a dalších zákonech. Práva akcionářů můžeme dělit na práva základní a práva doplňková. Základní práva se člení na práva majetková a nemajetková.

Majetková práva jsou pro akcionáře jedna z nejdůležitějších. Patří sem právo akcionáře na výplatu dividendy nebo právo na podíl na likvidačním zůstatku. Obě práva jsou přednostně převoditelná. Právo na výplatu dividendy náleží akcionáři, jestliže valná hromada rozhodne, že zisk společnosti bude vydán na podíly na zisku. Nárok akcionáře vznikne rozhodnutím valné hromady. Valná hromada může rozhodnout, že zisk společnosti využije na posílení postavení společnosti a pak akcionář nedostane nic. Jestliže je zisk rozdělen mezi akcionáře, musí každý akcionář obdržet dividendu dle podílu na zisku. Valná hromada nemůže vyloučit nárok některého z akcionářů a nemůže dát všem akcionářům stejnou dividendu, když mají jiné podíly na společnosti.

Podíl na likvidačním zůstatku je právem, které náleží akcionáři v době, kdy je akciová společnost rušena bez právního nástupce. Nejprve dojde k vypořádání společnosti a věřitelů. Poté je řada na akcionářích. S výplatou podílů je to stejné jako v případě dividend. Zde je nutná účast likvidátora, který podává valné hromadě návrh jak rozdělit likvidační zůstatek.

Z nemajetkových práv jsou pro akcionáře důležitá především právo účastnit se valné hromady a právo hlasovat na valné hromadě.

Akcionář dostává pozvánku na valnou hromadu kde je místo a čas valné hromady. Je na vůli akcionáře, jestli se valné hromady zúčastní nebo ne. Akcionář může místo sebe poslat zástupce nebo přijít pozdě než je čas na pozvánce. Těmito všemi problémy se zabýval nejvyšší soud a dospěl k závěru, že akcionář může za sebe poslat jednoho i více zástupců za splnění zákonných podmínek, nemusí přijít včas a musí být vpuštěn na valnou hromadu.

Na valné hromadě akcionář může hlasovat. Toto právo není samostatně převoditelné.

Akcionář může toto právo přenechat jiné osobě na základě dohody, ale nesmí to být v rozporu s dobrými mravy. Každý akcionář má určitý počet hlasů podle podílu na společnosti, toto určují stanovy. Existují případy, kdy je právo hlasovat znemožněno. Je to když akcionář vlastní prioritní akcie nebo jestliže to určují zvláštní zákony.

Doplňková práva nejsou právy základními a patří k nim např. právo domáhat se odkoupení akcií společností nebo povinná nabídka převzetí. Obchodní zákoník určuje případy kdy je právo domáhat se odkoupení akcií přiznáno akcionáři. Je to kompenzace pro akcionáře za nepříznivou změnu ve společnosti, která souvisí s kótací akcií nebo s nesouhlasem k prodeji akcií. Oproti tomu je povinná nabídka převzetí upravena od roku 2008 ve speciálním zákoně, dříve byla součástí obchodního zákoníku. Navrhovatel činní nabídku povinně ostatním akcionářům, protože mu to stanovuje zákon. Účelem je snaha navrhovatele nabýt účastnické cenné papíry a získat rozhodný podíl ve společnosti.

Práva akciové minority jsou také práva doplňková. Náleží akcionářům kteří vlastní akcie se souhrnnou jmenovitou hodnotou vyšší než 5% ZK ve společnosti se ZK 100 000 000 Kč a méně nebo 3% ZK ve společnosti se ZK více jak 100 000 000 Kč. Jen tyto akcionáři smí tato práva uplatnit. Do této skupiny patří např. právo na mimořádné svolání valné hromady, právo požadovat přezkoumání působnosti představenstva aj.

Akcionář má kromě práv i určité povinnosti. Nejdůležitějším právem je povinnost splatit emisní kurs akcií. Další povinnosti jsou např. povinnost oznamovací nebo povinnost učinit nabídku na odkoupení akcií. Každý akcionář má povinnost splatit emisní kurs. Mohou jej splatit peněžitým nebo nepeněžitým vkladem.

Další povinností je povinnost oznamovací. Tuto povinnost nemá každý akcionář, není upravena v obchodním zákoníku ale od roku 2004 v zákoně o podnikání na kapitálovém trhu. Akcionář oznamuje skutečnosti uvedené v tomto zákoně. Oznamuje je ČNB.

V oblasti obchodního práva existuje mnoho soudních rozhodnutí o právech a povinnostech akcionářů. Akcionáři se obrací na soud, když si myslí, že jejich práva jsou ohrožena. Soud nejvíce rozhoduje o účasti a hlasování na valné hromadě. Dále se zabývá také neplatností usnesení valné hromady a menšinovými právy akcionářů.

Klíčová slova

Akcionář

Shareholder

Akciová společnost

Joint-stock company

Evropská (akciová) společnost

Societas Europaea

Obchodní zákoník

Commercial code

Nejvyšší soud

Supreme court

Povinnosti

Duties

Práva

Rights